

SERIES BIBLIOGRAPHICA, VOL. II

ГРАНИЦИ И КУЛТУРНИ МОДЕЛИ:
ЕЗИЧЕСТВО VS ХРИСТИЯНСТВО
В КОНТАКТНАТА ЗОНА НА ДУНАВСКИЯ ЛИМЕС
(МАЛКА СКИТИЯ И ВТОРА МИЗИЯ ПРЕЗ IV–VII В.)

ИЗБРАНА ТЕМАТИЧНА БИБЛИОГРАФИЯ

Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“
София 2023

**ГРАНИЦИ И КУЛТУРНИ МОДЕЛИ:
ЕЗИЧЕСТВО VS ХРИСТИЯНСТВО В КОНТАКТНАТА ЗОНА НА
ДУНАВСКИЯ ЛИМЕС
(МАЛКА СКИТИЯ И ВТОРА МИЗИЯ ПРЕЗ IV–VII В.)**

ИЗБРАНА ТЕМАТИЧНА БИБЛИОГРАФИЯ

София • 2023

SERIES BIBLIOGRAPHICA, VOL. II

ЦЕНТЪР ЗА СЛАВЯНО-ВИЗАНТИЙСКИ ПРОУЧВАНИЯ
„ПРОФ. ИВАН ДУЙЧЕВ“
ПРИ СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

**ГРАНИЦИ И КУЛТУРНИ МОДЕЛИ:
ЕЗИЧЕСТВО VS ХРИСТИЯНСТВО В КОНТАКТНАТА ЗОНА НА
ДУНАВСКИЯ ЛИМЕС
(МАЛКА СКИТИЯ И ВТОРА МИЗИЯ ПРЕЗ IV–VII В.)**

ИЗБРАНА ТЕМАТИЧНА БИБЛИОГРАФИЯ

Научни редактори: Албена Миланова, Ивайла Попова

София • 2023

Настоящата библиография по темата „Граници и културни модели: езичество vs християнство в контактната зона на Дунавския лимес (Малка Скития и Втора Мизия през IV-VII в.)“ е съставена и се издава в рамките на едноименен проект за фундаментални научни изследвания, който е финансиран от Фонд „Научни изследвания“ при Министерството на образованието и науката (договор № КП-06-Н60/10 от 17. 11. 2021 г.). Базова организация за осъществяването му е Софийският университет „Св. Климент Охридски“, Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“.

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Център за славяно-
византийски проучвания
„Проф. Иван Дуйчев“

На корицата: Лого на проекта, © Цветозар Йотов, *автор*

© Цветелин Степанов, Ивайла Попова, Албена Миланова, Йото Йотов, Цветозар Йотов, Александър Иванов, *съставители*

© Албена Миланова, Ивайла Попова, *научни редактори*

© Александър Иванов, *автор на корицата*

© Кирил Павликянов, *предпечатна подготовка*

© Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“

ISBN 978-619-92636-0-0

СЪДЪРЖАНИЕ

ИЗВОРИ	6
АРХИВНИ МАТЕРИАЛИ И КАТАЛОЗИ	8
ГРАНИЦИ, КОНТАКТИ, ИДЕНТИЧНОСТИ	9
ОБЗОРНИ СЪЧИНЕНИЯ, ТЕМАТИЧНИ СБОРНИЦИ, СПРАВОЧНИЦИ	20
ХРИСТИЯНСТВО - УЧЕНИЕ, ЦЪРКОВНА ИСТОРИЯ И ЛИТУРГИКА	34
ЦЪРКОВНА АРХИТЕКТУРА И МОНУМЕНТАЛНО ИЗКУСТВО	40
МАНАСТИРИ И МОНАШЕСТВО	49
СВЯТОСТ, МЪЧЕНИЧЕСТВО, МАРТИРИИ, РЕЛИКВИ	53
ЕЗИЧЕСТВО: КУЛТОВЕ И СВЕТИЛИЩА	58
УРБАНИЗЪМ И ГРАДСКИ ЖИВОТ	63
ИЗВЪНГРАДСКИ СЕЛИЩНИ ФОРМИ: КРЕПОСТИ, СЕЛА	83
НЕКРОПОЛИ И ГРОБНИЧНА АРХИТЕКТУРА	85
НУМИЗМАТИКА	89
СФРАГИСТИКА	99
ЕПИГРАФИКА	101
VARIAE: КЕРАМИКА, МЕТАЛ, ДРЕБНИ НАХОДКИ	103

ИЗВОРИ

АВГУСТИН БЛАЖЕНИ. *Малки трактати*. София, 2001.

БЕШЕВЛИЕВ, В (ред.). *Гръцки извори за българската история*, I. София, 1954.

ВИТРУВИЙ. *За архитектурата*. София, 2023.

ДУЙЧЕВ, И., Г. ЦАНКОВА-ПЕТКОВА, В. ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, Л. ЙОНЧЕВ, П. ТИВЧЕВ (съст.). *Гръцки извори за българската история*, II. София, 1958.

ДУЙЧЕВ, И., Г. ЦАНКОВА-ПЕТКОВА, В. ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, Л. ЙОНЧЕВ, П. ТИВЧЕВ (съст.). *Гръцки извори за българската история*, III. София, 1960.

ДУЙЧЕВ, И., Г. ЦАНКОВА-ПЕТКОВА, В. ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, Л. ЙОНЧЕВ, П. ТИВЧЕВ (съст.). *Гръцки извори за българската история*, IV. София, 1961.

ДУЙЧЕВ, И, М. ВОЙНОВ, Б. ПРИМОВ, В. ВЕЛКОВ (съст.). *Латински извори за българската история*, I. София, 1958.

ДУЙЧЕВ, И., М. ВОЙНОВ, С. ЛИШЕВ, Б. ПРИМОВ (съст.). *Латински извори за българската история*, II. София, 1960.

ЕВСЕВИЙ КЕСАРИЙСКИЙ. *Церковная история*. Москва, 2013.

ЙОАН ДАМАСКИН. *Извор на знанието*, 1. София, 2014.

ЙОАН ДАМАСКИН. *Точно изложение на православната вяра*. Света гора, 1996.

ЙОАН ЗЛАТОУСТ. *Девет слова за покаянието*. София, 1994.

ЙОАН ЗЛАТОУСТ. *Тълкувание на посланията на св. ап. Павел*. София, 1930.

КАЦАРОВ, Г., Д. ДЕЧЕВ (съст.). *Извори за старата история и*

- география на Тракия и Македония. София, 1949.
- ОРИГЕН. *За началата*, 1. София, 2003.
- ПЛОТИН. *Енеади*. София, 2005.
- ПСЕВДО-ДИОНИСИЙ АРЕОПАГИТ. *За божествените имена*. София, 1999.
- ПСЕВДО-ДИОНИСИЙ АРЕОПАГИТ. *Корпус сочинений*. Москва, 2017.
- ТЕОФАН ЗАТВОРНИК. *Творения*, 1–2. Света гора, 2009.
- ТЕРТУЛИАН. *Апология на християнството*. София, 1991.
- ТАЧЕВА, М., Д. БОТЕВА (съст.). *Христоматия по тракология*, 2. София, 1998.
- EPIPHANII MONACHI. *Edita aq̄tue inedita*. Lipscae, 1856.
- FEDALTO, G. (ed.). *Hierarchia Ecclesiastica Orientalis – Series episcopatum Christianum I: Patriarchatus Constantinopolitanus*. Padova, 1988.
- DARROUZÈS J. *Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae*. Paris, 1981.
- DELEHAYE, H (ed.). *Sanaxarium ecclesia Constantinopolitanae*. Bruxelles, 1902.
- MICHAELIS LE QUIEN. *Oriens christianus, in quatuor patriarchatus digestus, quo exhibentur ecclesiae, patriarchae, caeterique praesules totius Orientis*, I–II. Paris, 1740.
- PARASCHIV, M., C. TĂRNĂUCEANU, W. DANCĂ, N. ZUGRAVU (eds.). *Izvoarele istoriei creștinismului românesc*. Iași, 2008.
- SEECK, O. *Notitia Dignitatum*. Berlin, 1876.

АРХИВНИ МАТЕРИАЛИ И КАТАЛОЗИ

Архив на Археологическия институт в Букурещ „Василе Първан“: Том D22/1916; Том D24/1918; Том D24/1919; Том D14/1917–1918–1919; Том D14/1921–1924.

Научен архив на Българска академия на науките, Архив Карел Шкорпил - 504.

Езическа България. Власт и общество [Национален археологически музей. Каталози, томе V]. София, 2017.

МИРЧЕВ, М., Д. ДИМИТРОВ, Батовска експедиция 1958–1960 г. (ръкопис в Архива на Археологически музей-Варна).

ACHIM, IR. L'archéologie romaine à l'épreuve de l'histoire : observations sur le cas de la Dobroudja au tournant de la Grande guerre, *Revue des Études Études Sud-Est Européennes*, LX, 2022, № 1–4, 229–243.

BORN, R. Zwischen Kulturschutz und Kulturgutraub Deutsche Archäologie in Rumänien vor und während der Besatzungszeit (1916–1918), *Archäologie und Politik. Die zwei Geschichten des Tropaeum Traiani zwischen Heidelberg und Adamklissi. Begleitband zur Pop-up-Ausstellung (Propylaeum)*, P. Lohmann (Hg.). Heidelberg, 2021, 84–104.

BOURAS, L., M. PARANI. *Lighting in Early Byzantium*, Washington DC, 2009

COVACEF, Z. *Expoziția "Artă și religie în Dobrogea romana"*. Constanța, 2013.

DALTON, O. M. *Catalogue of the ivory carvings of the Christian era in the Department of British and Medieval Antiquities and Ethnography of the British Museum*. London, 1909.

DRANDAKI, A., D. PAPANIKOLA-BAKIRTZI, A. TOURTA (eds.). *Heaven and Earth: Art of Byzantium from Greek Collection*. Athens, 2013.

ELSNER, J., R. WOOD (eds.). *Imagining the Divine: Art and Religions*

in Late Antiquity across Eurasia. London [British Museum Press: Research Publications, 234], 2021.

EVANS, H., B. RATLIFF (eds.). *Byzantium and Islam: Age of Transition (7th–9th Century)*. New York, 2012.

KALINDERU, I. Relațiiune despre săpăturile de la Ekrené și Dișipudac din Dobrogea noă și despre starea monumentelor greco-romane desgropate la Constanța și Mangalia, *Buletinul comisunii monumentelor istorice*, VI, 1913, № 23, 135–139.

MANGO, M. M. *Silver from Early Byzantium: the Kaper Koraon and Related Treasures*. Baltimore, 1986.

OPRIȘ, I. C. Patrimoniul arheologic dobrogean – pradă de război, *Marea Unire de la Marea Neagră: Volum omagial dedicat Centenarului Marii Uniri a românilor și împlinirii a 140 de ani de la unirea Dobrogei cu România*, 2, S. Colesniuc (ed.). Constanța, 2018, 437–448.

PACE, V. (ed.). *Treasures of Christian Art in Bulgaria*. Sofia, 2001.

POPA-LISSEANU, G. *Cetăți și orașe greco-romane în noul teritoriu al Dobrogei cu o hartă și 22 ilustrațiuni*. Bucurest, 1914.

TEODOR, E. S. (ed.). *Paleocreștinism și creștinism pe teritoriul României: secolele III–XI*. București, 2000.

ГРАНИЦИ, КОНТАКТИ, ИДЕНТИЧНОСТИ

АГАДЖАНОВ, С. Г. Основные проблемы и задачи изучения контактных зон Восточной Европы, *Контактные зоны в истории Восточной Европы: перекрестки политических и культурных взаимовлияний*. Москва, 1995, 7–22.

АТАНАСОВ, Г. Нов поглед към демографските и етнокултурните промени в Добруджа през Средновековието, *Изследвания в чест на чл. кор. професор Страшимир Димитров* [= *Studia Balcanica*,

23]. София, 2001, 185–214.

АРУТЮНОВА-ФИДАНЯН, В. А. К вопросу об основных характеристиках контактной зоны, *Контактные зоны в истории Восточной Европы: перекрестки политических и культурных взаимовлияний*. Москва, 1995, 42–61.

ВАКЛИНОВ, СТ. За контактите между старата и новата култура в Мизия и Тракия след VI в., *Известия на Българското историческо дружество*, 29, 1974, 177–188.

ДУМАНОВ, Б. Криза и устойчивост на римската и готската идентичност през VI в., *МИФ*, 12, 2007, 219–237.

ИВАНОВ, С. В тени Юстиниановых крепостей? F. Curta и парадоксы раннеславянской этничности, *Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*, № 2 (4), 2008, 5–12.

ИВАНОВ, С. Восприятие пределов Империи: от Рима к Византии, *Славяне и их соседи*, 8. Москва, 1998, 4–11.

ИВАНОВ, С. Славянская этничность как методологическая проблема, *Славяноведение*, 1993, № 2, 23–26.

ИЗМАЙЛОВ, И. Археологическая культура и средневековая этническая общность: теоретические и методические проблемы соотношения (на примере средневековой Булгарии), *Поволжская археология*, № 3 (9), 2014, 138–179.

ИЗМАЙЛОВ, И. Археологическое определение этноса: продолжение темы, *Поволжская археология*, № 4 (14), 2015, 220–234.

ЙОРДАНОВ, С. За организацията на граничната охрана в епохата на Първото българско царство, *1100 години Велики Преслав*, 1, Шумен, 1995, 211–227.

КОНТАКТНЫЕ зоны в истории Восточной Европы: Перекрестки политических и культурных взаимовлияний. Москва, 1995.

НЕКРАСОВ, А. М. Крым – центр причерноморской контактной зоны, *Контактные зоны в истории Восточной Европы: Перекрестки политических и культурных взаимодействий*. Москва, 1995, 22–41.

СТЕПАНОВ, ЦВ. Александър Македонски, Кавказ и проблемът за границата: осмисляне на пространството на цивилизацията у волжките и дунавските българи, *Хазарский альманах*, 1, 2002, 131–139.

СТЕПАНОВ, ЦВ. Граници в пространството и граници в мисленето на ранносредновековния българин, или за едно друго име на „мостовете“ и „барьерите“, *История*, 1999, № 4–5, 7–21.

СТЕПАНОВ, ЦВ. Граници, идентичности и Другост в степна Евразия през VI–IX век (тюрки, уйгури, хазари), *50 години специалност „Тюркология“ в Софийския университет „Свети Климент Охридски“: Юбилеен сборник*. София, 2004, 288–305.

СТЕПАНОВ, ЦВ. *Еволюция на българската държавност IV–IX век*. София, 2023.

СТЕПАНОВ, ЦВ. Етноси, съжителства, етногенезиси в ранносредновековна Европа (предизвикателствата на фактите и на историографските тези), *История*, 2006, № 4–5, 35–42.

СТЕПАНОВ, ЦВ. Периферията като вселена, *Периферията в историята (Петя среща на младите историци, Кюстендил, 1993)*. София, 1996, 7–18.

ШКОРПИЛ, К. Стратегически постройки в Черноморската област на Балканския полуостров, *Byzantinoslavica*, 2, 1930, 197–230.

ШКОРПИЛ, К. Стратегически постройки в Черноморската област на Балканския полуостров (продължение), *Byzantinoslavica*, 3, 1931, 11–32.

AMORY, P. *People and Identity in Ostrogothic Italy, 489–554*. Cambridge, 1997.

ARCE, J. Frontiers of the Late Roman Empire: Perceptions and Realities, *The Transformation of Frontiers: From Late Antiquity to the Carolingians*, W. Pohl, I. Wood, H. Reimitz (eds.). Leiden – Boston, 2001, 6–13.

ARUTIUNOV, S. Ethnogenesis: Its Forms and Rules, *Anthropology and Archaeology of Eurasia*, 33, 1994, 79–93.

BADER, V.-M. Ethnische Identität und ethnische Kultur. Grenzen des Konstruktivismus und der Manipulation, *Forschungsjournal Neue Soziale Bewegungen*, 8, 1995, 32–45.

BALINT, CS. A Contribution to Research on Ethnicity: A View from and on the East, *Archaeology of Identity/Archaeologie der Identität*, M. Mehofer, W. Pohl (eds.). Vienna, 2009, 145–182.

BANKS, M. *Ethnicity: Anthropological Constructions*. London – New York, 1996.

BARFORD, P. Identity and Material Culture. Did the Early Slavs Follow the Rules or Did They Make up Their Own? *East Central Europe. L'Europe du Centre-Est*, 31, 2004, 77–123.

BARTH, FR. (ed.). *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organisation of Culture Difference*. Bergen, 1969.

BARTH, FR. Enduring and Emerging Issues in the Analysis of Ethnicity, *The Anthropology of Ethnicity. Beyond "Ethnic Groups and Boundaries"*, H. Vermeulen, C. Govers (eds.). The Hague, 1994, 11–32.

BENJAMIN, I. The Meaning of the Terms Limes and Limitanei, *Journal of Roman Studies*, 78, 1988, 125–147.

BEREND, N., D. ABULAFIA (eds.). *Medieval Frontiers: Concepts and Practices*. Aldershot, 2002.

BIRNBAUM, H. On the Ethnogenesis and Protohome of the Slavs: The Linguistic Evidence, *Journal of Slavic Linguistics*, 1, 1993, 352–374.

BOCEK, V. Common Slavic in the Light of Language Contact and Area

Linguistics: Issues of Methodology and the History of Research, *Slavic on the Language Map of Europe*, A. Danylenko, M. Nomachi (eds.). Berlin – Boston, 2019, 63–86.

BRATHER, S. „Germanische“, „slawische“ und „deutsche“ Sachkultur des Mittelalters. Probleme ethnischer Interpretation, *Ethnographisch-Archäologische Zeitschrift*, 37, 1996, 177–216.

BRATHER, S. „Slawische Archäologie“ und „ethnische Identität“. Zur Rekonstruktion des frühen Mittelalters in Ostmitteleuropa, *The European frontier: Clashes and Compromises in the Middle Ages*, J. Staecker (ed.). Lund, 2004, 59–71.

BRATHER, S. *Archaeology and Identity. Central and East Central Europe in the Earlier Middle Ages*. Bucharest, 2008.

BRATHER, S. Ethnic Identities as Constructions of Archaeology: The Case of the Alamanni, *On Barbarian Identity: Critical Approaches to Ethnicity in the Early Middle Ages*, A. Gillett (ed.). Turnhout, 2002, 149–176.

BRATHER, S. *Ethnische Interpretationen in der frühgeschichtlichen Archäologie: Geschichte, Grundlagen und Alternativen*. Berlin – New York, 2004.

BRODERSEN, K., R. J. A. TALBERT (eds.). *Space in the Roman World: Its Perception and Presentation*. Münster, 2000.

BRUBAKER, R. *Ethnicity without Groups*. Harvard, 2004.

CARGILE, A., H. GILES, R. CLEMENT. Language, Conflict and Ethnolinguistic Identity Theory, *Racial and Ethnic Conflict*, 1, 1995, 189–208.

CHAPPELL, D. Ethnogenesis and Frontiers, *Journal of World History*, 4, 1993, 267–275.

CHRYSOS, E. 2. Die Nordgrenze des byzantinischen Reiches im 6. bis 8. Jahrhundert, *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert*, B. Hänsel (ed.). Berlin, 1987, 27–40.

CROW, J. G. The Long Walls of Thrace, *Constantinople and Its Hinterland: Papers from the Twenty-Seventh Spring Symposium of Byzantine Studies*, C. Mango, G. Dagron (eds.). Oxford, 1995, 110–119.

CURTA, F. (ed.). *Borders, Barriers, and Ethnogenesis: Frontiers in Late Antiquity and the Early Middle Ages*. Turnhout, 2005.

CURTA, F. Ethnicity in the Steppe Lands of the Northern Black Sea Region during the Early Byzantine Times, *Archaeologia Bulgarica*, XXIII, 2019, № 1, 33–70.

CURTA, F. *Frontier Ethnogenesis in Late Antiquity: The Danube, the Tervingi, and the Slavs*. *Borders, Barriers and Ethnogenesis: Frontiers in Late Antiquity and the Middle Ages*. Turnhout, 2005.

CURTA, F. Some Remarks on Ethnicity in Medieval Archaeology, *Early Medieval Europe*, 15, 2007, 159–185.

CURTA, F. The Making of the Slavs between Ethnogenesis, Invention, and Migration, *Studia Slavica et Balcanica Petropolitana*, № 2 (4), 2008, 155–172.

CURTA, F. *The Making of the Slavs: History and Archaeology of the Lower Danube Region, c. 500–700*. Cambridge, 2001.

DE CRESPIGNY, R. *Northern Frontier. The Policies and Strategy of the Later Han Empire*. Canberra, 1984.

DIESENBERGER, M., W. POHL (eds.). *Integration und Herrschaft: Ethnische Identitäten und soziale Organisation im Frühmittelalter*. Wien, 2002.

DINTCHEV, V. The Municipia of the province of Moesia Inferior, *Limes XXII: Proceedings of the 22nd International congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012*. L. Vagalinski, N. Sharankov (eds.) [= *Bulletin of the National Archaeological Institute*, 42]. Sofia, 2015, 581–591.

DYSON, S. L. The Role of Comparative Frontier Studies in Understanding the Roman Frontier. *Actes du IXe Congrès international d'études*

sur les frontières romaines, Mamaia, 6–13 sept. 1972, D. M. Pippidi (ed.). Bucharest, 1974, 277–283.

DZINO, D. *Becoming Slav, Becoming Croat. Identity Transformation in Post-Roman and Early Medieval Dalmatia*. Leiden – Boston, 2010.

ELTON, H. Defining Romans, Barbarians, and the Roman Frontier, *Shifting Frontiers in Late Antiquity*, R. W. Mathisen, H. S. Sivan (eds.). Aldershot, 1996, 126–135.

GANDILA, A. *Cultural Encounters on Byzantium's Northern Frontier, c. AD 500–700. Coins, Artifacts and History*. Cambridge, 2018.

GOETZ, H. W. Concepts of Realm and Frontier, *The Transformation of Frontiers, from Late Antiquity to the Carolingians*, I. Wood, H. Reimitz, W. Pohl (eds.). Leiden – Boston, 2000, 73–82.

GOETZ, H. W. Lingua: Indizien und Grenzen einer Identität durch Sprache im frühen Mittelalter, *Sprache und Identität im frühen Mittelalter*, W. Pohl, B. Zeller (Hg.). Wien, 2012, 61–73.

GOETZ, H. W., J. JARNUT, W. POHL (eds.). *Regna et Gentes: The Relationship between Late Antique and Early Medieval Peoples and Kingdoms in the Transformation of the Roman World*. Leiden – Boston, 2003.

GOFFART, W. *Barbarians and Romans, A.D. 418–584: The Techniques of Accommodation*. Princeton, 1980.

GILLETT, A. Ethnogenesis: A Contested Model of Early Medieval Europe, *History Compass*, 4, 2007, 241–260.

GUDYKUNST, W. B. (ed.). *Theorizing about Intercultural Communication*. Thousand Oaks, 2005.

GUDYKUNST, W. B., Y. Y. KUM (eds.). *Theories in Intercultural Communication*. Newbury Park, 1988.

HACKENBECK, S. Situation Ethnicity and Nested Identities: New Approaches to an Old Problem, *Anglo-Saxon Studies in Archaeology and*

History, 14, 2007, 19–27.

HEATHER, P. Disappearing and Reappearing Tribes. *Strategies of Distinction. The Construction of Ethnic Communities, 300–800*, W. Pohl, H. Reimitz (eds.). Leiden – Boston, 1998, 95–111.

HOROWITZ, D. L. Ethnic Identity, *Ethnicity. Theory and Experience*, N. Glazer, D. P. Moynihan (eds.). Cambridge – London, 1975, 111–140.

IVANOV, R. The Roman Limes in Bulgaria, *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 23–42.

JENKINS, R. Rethinking Ethnicity: Identity, Categorization and Power, *Ethnic and Racial Studies*, 17, 1994, 189–223.

JONES, S. *The Archaeology of Ethnicity. Constructing Identities in the Past and Present*. London – New York, 1997.

KAEGI, W. E. The Frontier: Barrier or Bridge?, *The 17th International Byzantine Congress: Major Papers*. Washington, 1986, 279–303.

KOSTOVA, R. Surviving behind the Limes (between Durostorum, Marcianopolis and the Black Sea): Settlement Pattern in North-Eastern Bulgaria 4th to 10th Centuries, *Der Donaulimes in der Spätantike und im Frühmittelalter*, P. Soustal, A. Tcholakova, A. Schwarcz (eds.). Wien, 2016, 235–248.

LEE, A. D. *Information and Frontiers: Roman Foreign Relations in Late Antiquity*. Cambridge, 1993.

MARTINEZ, A., K. LIGHTFOOT, Frontiers and Boundaries in Archaeological Perspective, *Annual Review of Anthropology*, 24, 1995, 471–492.

MILLER, D. H. Frontier Societies and the Transition between Late Antiquity and the Early Middle Ages, *Shifting Frontiers in Late Antiquity*, R. W. Mathisen, H. S. Sivan (eds.). Aldershot, 1996, 158–171.

NAPOLI, J. *Recherches sur les fortifications linéaires romaines*. Rome,

1997.

OLSTER, D. From Periphery to Center: The Transformation of Late Roman Self-Definition in the Seventh Century, *Shifting Frontiers*, R. Mathisen, H. Sivan (eds.). Farnham, 1996, 93–101.

PERLMAN, S. M., S. W. GREEN, (eds.). *The Archaeology of Frontiers and Boundaries*. Orlando, 1985.

POHL, W. Invasions and Ethnic Identity, *Italy in the Early Middle Ages 476–1000*, C. La Rocca (ed.). Oxford, 2001, 11–33.

POHL, W. Trasformazione delle frontiere nell'alto medioevo, *Le relazioni internazionali nell'alto medioevo, Spoleto, 8–12 aprile 2010*. Spoleto, 2011, 345–374.

POHL, W., I. WOOD, H. REIMITZ (eds.). *The Transformation of Frontiers: From Late Antiquity to the Carolingians*. Leiden – Boston, 2001.

POULTER, A. (ed.). *The Transition to Late Antiquity on the Danube and Beyond*. Oxford, 2007.

POULTER, A. G. Romania and Bulgaria: transition or continuity? Changes in attitudes and methods before and after the Iron Curtain, *Bringing down the Iron Curtain: Paradigmatic changes in research on the Bronze age in Central and Eastern Europe?*, K. Šabatová, L. Dietrich, O. Dietrich, A. Harding, V. Kiss (eds.). Oxford, 2020, 173–179.

POULTER, A. L'avenir du passé. Recherches sur la transition de Rome à Byzance dans la région du Bas-Danube, *Antiquité Tardive*, 6, 1998, 329–343.

POULTER, A. The Lower Danubian Frontier in Late Antiquity: Evolution and Dramatic Change in the Frontier Zone, c. 296–600, *Der Donaulimes in der Spätantike und im Frühmittelalter*, P. Soustal, A. Tcholakova, A. Schwarcz (eds.). Wien, 2016, 171–192.

POULTER, A. *The Transition to Late Antiquity, on the Danube and Beyond*. Oxford, 2007.

PRESCOTT, J. *Political Frontiers and Boundaries*. London, 1987.

REIMITZ, H., P. WALTER (eds.). *Grenze und Differenz im frühen Mittelalter*. Wien, 2000.

SCHENDEL, W., M. BAUD. Toward a Comparative History of Borderlands, *Journal of World History*, 8, 1997, 211–242.

SCHRAMM, G. *Ein Damm bricht: Die römische Donaugrenze und die Invasionen des 5.–7. Jahrhunderts im Lichte von Namen und Wörtern*. Munich, 1997.

SCHWARCZ, A. The Roman Frontier along the Upper Danube in Late Antiquity, *The Medieval Way of War: Studies in Medieval Military History in Honor of Bernard S. Bachrach*, G. Halfond (ed.). Farnham, 2015, 21–28.

SETTIA, A. Le frontiere nel regno italico nei secoli VI–XI: L'organizzazione della difesa, *Studi storici*, 1, 1989, 155–169.

SKINNER, P. J. (ed.). *Challenging the Boundaries of Medieval History: The Legacy of Timothy Reuter*. Turnhout, 2009.

STEPANOV, CV. Periphery as Universe, *Byzantinoslavica*, 59, 1998, 247–254.

STEPANOV, TS. Danube and Caucasus – the Bulgar(ian)s' real and imagined frontiers, *Der Donaulimes in der Spätantike und im Frühmittelalter*, P. Soustal, A. Tcholakova, A. Schwarcz (eds.). Wien, 2016, 299–309.

ȚENȚEA, A., OPRIȘ, I. C., MATEI-POPESCU, F., RAȚIU, A., BĂJENARU, C., CĂLINA, V. Frontiera romană din Dobrogea: o trecere în revistă și o actualizare, *Cercetări Arheologice*, 26, 2019, 9–82.

TEODOR, E. S. The border area between Moesia Secunda and Scythia Minor in a topographical approach, *Identități culturale locale și regionale în context European: Studii e arheologie și antropologie istorică în memoria Alexandri V. Matei*, H. Pop, I. Bejinariu, S. B. Crișan, D. Băcuet-Crișan (eds.) [= Bibliotheca Musei Porolissensis, 13]. Cluj-Na-

poca, 2010, 421–438.

UNGER, R., R. TALBERT (eds.). *Cartography in Antiquity and the Middle Ages: Fresh Perspectives, New Methods*. Leiden – Boston, 2008.

Uomo e spazio nell'alto Medioevo, 1–2 [= *Settimane di studio del Centro italiano di studi sull'alto Medioevo*, 50]. Spoleto, 2003.

VATCHKOVA, V. *Les images et les réalités des frontières en Europe médiévale (IIIe–XIe siècle)*. Sofia, 2006.

WHITBY, M. From Frontier to Palace: The Personal Role of the Emperor in Diplomacy, *Byzantine Diplomacy*, J. Shepard, S. Franklin (eds.). Aldershot, 1992, 295–303.

WHITTAKER, C. R. *Frontiers of the Roman Empire: A Social and Economic Study*. Baltimore, 1994.

WHITTAKER, C. R. *Rome and Its Frontiers: The Dynamics of Empire*. New York – London, 2004.

ZAHARIADE, M. *The Roman frontier in Scythia Minor (1980–1994)*. Belgrade, 1996.

ZAHARIADE, M. The Scythian Section of Notitia Dignitatum: A Structural and Chronological Analysis, *Roman Frontier Studies 2009: Proceedings of the XXI International Congress of Roman Frontier Studies (Limes Congress) held at Newcastle upon Tyne in August 2009*, N. Hodgson, P. Bidwell, J. Schachtmann (eds.). Oxford, 2017, 509–518.

TEATINI, A. Il “cristianesimo di frontiera” nella provincia Scythia, *Studio archeologico delle testimonianze monumentali nelle fortezze sul Danubio*. Wrocław, 2020.

ZANINI, E. Confine e frontiera: il limes danubiano nel VI secolo, *Studi e ricerche d'arte bizantina*, Roma, 1988, 257–271.

ОБЗОРНИ СЪЧИНЕНИЯ, ТЕМАТИЧНИ СБОРНИЦИ, СПРАВОЧНИЦИ

АЙНАЛОВ, Д. В. *Эллинистические основы византийского искусства*. Санкт-Петербург, 1900.

АНГЕЛОВ, Д. *Византийската култура*. София, 2009.

АНГЕЛОВ, Д. *Византия: възход и залез на една империя*. София, 1991.

АНГЕЛОВ, Д. *История на Византия*, 1. София, 1973.

АТАНАСОВ, Г. *Добруджанското деспотство: към политическата, църковната, стопанската и културната история на Добруджа през XIV в.* Велико Търново, 2009.

АТАНАСОВ, Г. Към историческата география на Южна Добруджа, *Сборник Добруджа*, 4, 1987, 29–37.

АТАНАСОВ, Г., Б. МАРИНОВ. *Към археологията и ранната история на Дуловския край*. Силистра, 2018.

БАКАЛОВ, Г. *Византия: културно-политически очерци*. София, 1993.

БЕШЕВЛИЕВ, В. *Extrema Minoris Scythiae, Известия на Окръжния исторически музей и Българското историческо дружество – град Толбухин [Добрич]*, 1, 1973, 139–142.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Из късноантичната и средновековната география на Североизточна България, *Известия на Археологическия институт*, 25, 1962, 1–18.

БОЖИЛОВ, И. *Византийският свят*. София, 2008.

БОЖИЛОВ, И., В. ГЮЗЕЛЕВ. *История на Добруджа*, 2. Велико Търново, 2004.

БОТЕВА-БОЯНОВА, Д. *Античните текстове и тяхното четене*

днес: акценти от осем века фрагментирана история на древна Тракия (IV в. пр. Хр. – IV сл. Хр.). София, 2014.

БРАУН, П. *Авторитетът и свещеното: Аспекти на християнизацията в римския свят.* София, 2000.

БРАУН, П. *Власт и убеждения в Късната античност.* София, 2004.

БРАУН, П. *Светът на Късната античност, 150–750 г. сл. Хр.* София, 1999.

БЪЧВАРОВ, И. Археологически паметници в общините Алфатар, Главиница и Дулово, Разградска област, *Сборник Добруджа*, 5, 1988, 52–70.

БЪЧВАРОВ, И. Археологически паметници в общините Алфатар, Главиница и Дулово, Разградска област (продължение), *Сборник Добруджа*, 7, 1990, 135–155.

ВЕЛКОВ, В., И. БОЖИЛОВ, С. ДИМИТРОВ, В. ТОНЕВ, П. ТОДОРОВ, А. КУЗМАНОВА, В. МИГЕВ. *Кратка история на Добруджа.* Варна, 1986.

ВЪЛЕВА, Ю. Римската живопис в балканските провинции, *Проблеми на изкуството*, 1991, № 3, 39–46.

ГЕОРГИЕВ, П. За късноантичния произход на името Добруджа, *Сборник Добруджа*, 24–25, 2013, 135–149.

ГЕРОВ, Б. Романизмът между Дунава и Балкана I: от Август до Хадриан, *Годишник на Софийски университет – Историко-филологически факултет*, 45/4, 1949, 3–122.

ГЕРОВ, Б. Романизмът между Дунава и Балкана II: от Хадриан до Константин Велики, *Годишник на Софийски университет – Филологически факултет*, 47, 1954, 17–105.

ГЕРОВ, Б. Романизмът между Дунава и Балкана II: от Хадриан до Константин Велики (продължение), *Годишник на Софийски*

университет – Филологически факултет, 48, 1961, 307–409.

ДИНЧЕВ, В. Днешната българска територия през Късната античност, *In memoriam Theophili Ivanov по случай 100-годишнината от рождението му*, К. Панайотова (ред.) [= Известия на Националния археологически институт, 48]. София, 2021, 273–316.

ДОБРУДЖА. *Етнографски, фолклорни и езикови проучвания*. София, 1974.

ИВАНОВ, Р. Диоцезите Дакия и Тракия в карта на Мишел Бодран, *Известия на Националния исторически музей*, 11, 2000, 129–134.

ЛАЗАРОВ, Н. *История византийской живописи*. Москва, 1986.

МАВРОДИНОВ, Н. *Византийската архитектура*. София, 1955.

МАРКОВ, К. *Духовен живот в българските земи през Късната античност (IV–VI век)*. София, 1995.

МИНЧЕВ, А. Ранновизантийската култура в Североизточна България, *България в световната история и цивилизации: дух и култура*. Варна, 1998, 9–30.

ОБОЛЕНСКИ, Д. *Византийската общност. Източна Европа 500–1453 г.* София, 2001.

ОВЧАРОВ, Д. Проучванията на материалната култура през ранновизантийската епоха в българските земи (1944–1974), *Археология*, XVI, 1974, № 4, 51–65.

ОВЧАРОВ, Д. *Ранновизантийска култура по българските земи IV–VI век*. София, 2008.

ОРАЧЕВ, А. Приноси към палеогеографията на Добруджанското крайбрежие, *Сборник Добруджа*, 7, 1990, 32–52.

ОСТРОГОРСКИ, Г. *История на византийската държава*. София, 1963 (2013).

ПЛЕТНЬОВ, В. *Втора Мизия и Скития през IV–VII век: варварски нашествия и християнство*. Варна, 2017.

ПЛЕТНЬОВ, В. *Одесос, Варна и районът в античните и средновековните извори (V–XII век) [Варна и районът в историческите извори (V–XIX век), 1]*. Варна, 2014.

ПЛЕТНЬОВ, В., И. РУСЕВ. *История на Варна. Т. 2. Средновековие и възрождане*. Варна, 2012.

РАШЕВ, Р. *Българската езическа култура*. София, 2008.

РАШЕВ, Р. *Старобългарски укрепления на Долен Дунав (VII–XI в.)*. Варна, 1982.

РУДАКОВ, А. П. *Очерки византийской культуры по данным греческой агиографии*. Санкт-Петербург, 1997.

ТАЧЕВА, М. *Власт и социум в римска Мизия и Тракия, 1*. София, 2000.

ТАЧЕВА, М. *Власт и социум в римска Мизия и Тракия, 2*. София, 2004.

ТАЧЕВА, М. За римските провинции Долна Мизия и Тракия (I–III в.), *Археология на българските земи, 1*, 2004, 49–75.

ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, В. *Нашествия и етнически промени на Балканите през VI–VII в.* София, 1966.

УСПЕНСКИ, Ф. И. *История на Византийската империя. Период I (до 527 г.)*. София, 2001.

ФИЛОВ, Б. *Археологически паралели: студии върху историята на античното изкуство в България*. София, 2021.

ФОЛ, А., СТР. ДИМИТРОВ (ред.). *История на Добруджа, 1*. София, 1984.

ЦЪРОВ, И. *Акведуктите по българските земи (II–IV век)*. Велико Търново, 2017.

ШКОРПИЛ, К. Антични паметници от Западното черноморско крайбрежие, *Известия на Българския археологически институт*, 14, 1943, 8–52.

ШКОРПИЛ, К. Мадаро-могилското плато, *Byzantinoslavica*, 4, 1932, 96–107.

ШКОРПИЛ, К. *Опис на старините по течението на река Русенски Лом*. София, 1914.

ШКОРПИЛ, К., Х. ШКОРПИЛ. Североизточна България в географическо и археологическо отношение, *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, 7, 1892, 3–83.

ШКОРПИЛ, К., Х. ШКОРПИЛ. Североизточна България в географическо и археологическо отношение, *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, 8, 1892, 3–58.

ШКОРПИЛ, Х., К. ШКОРПИЛ Двадесетгодишната дейност на Варненското археологическо дружество: 1901–1921 година, *Известия на Варненското археологическо дружество*, 7, 1921, 3–84.

ШКОРПИЛ, Х. Отчет за дейността на Настоятелството през изтеклата 1909 година, *Четвърти годишен отчет на Варненското археологическо дружество за 1909 г.* Варна, 1910, 3–19.

ШКОРПИЛ, Х. Отчет на Настоятелството за дейността му през изтеклата 1911 година, *Шести годишен отчет на Варненското археологическо дружество за 1911 г.* Варна, 1912, 3–20.

ШКОРПИЛ, Х. Разни, *Първи годишен отчет на Варненското археологическо дружество за 1906 г.* Варна, 1907, 6–38.

ШКОРПИЛ, Х. Разни съобщения, *Втори годишен отчет на Варненското археологическо дружество за 1907 г.* Варна, 1908, 24–60.

ШМОНИЕВСКИЙ, Б. Ш., В. ВОИНА. Ключи Добруджи: что говорят

раннесредневековые находки о людях, живших в пещерах, *Stratum plus*, 2020, № 5, 295–312.

ЦУКИН, М. Б. *Готский путь. Готы, Рим и Черняховская культура*. Санкт-Петербург, 2005.

BANDINELLI, V. *Rome. La fin de l'art antique. L'art de l'Empire romain de Septime Sévère à Théodose Ier*. Paris, 1970.

BARNEA, I. *Arta creștină în România*, I. Bucarest, 1979.

BARNEA, I. Contributions to Dobrudja History under Anastasius I, *Dacia (S. N.)*, 4, 1960, 363–374.

BARNEA, I. *Christian Art in Romania*, 1. Bucharest, 1979.

BARNEA, I. *Christian Art in Romania*, 2. Bucharest, 1981.

BARNEA, I., ȘT. ȘTEFĂNESCU. *Din istoria Dobrogei*, III [= *Bibliotheca Historica Romaniae*, IX]. București, 1971.

BARNES, T. D. *The New Empire of Diocletian and Constantine*. Cambridge – London, 1982.

BARTLETT, R. From Paganism to Christianity in Medieval Europe, *Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus c. 900–1200*, N. Berend (ed.). Cambridge, 2007, 47–72.

BIERNACKA-LUBAŃSKA, M. *The Roman and Early-Byzantine fortifications of Lower Moesia and Northern Thrace*. Wrocław, 1982.

BIERNACKA-LUBAŃSKA, M. *Wodociąggi Rzymskie i Wczesnobizantyjskie z obszaru mezji Dolnej i Północnej Tracji*. Wrocław, 1973.

Böhlendorf-Arslan, B., Schick, R. (eds.). *Transformations of City and Countryside in the Byzantine Period*. Mainz, 2020.

BONDOC, D. *The Roman rule to the north of the Lower Danube during the late Roman and early Byzantine period*. Cluj–Napoca, 2009.

BOROWSKI, M. J. *Pulcheria, Empress of Byzantium: an investigation of the political and religious aspects of her reign*. Oxford, 1979.

BOTEVA, D. Ancient Literary Tradition on Moesi/Moesia (mid 1st century BC – mid 1st century AD), *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 9–22.

BOTEVA, D. Society and Myths: How was the Name of Moesia Invented?, *Ad Ripam Fluminis Danuvi: Papers of the 3rd International Conference on the Roman Danubian Provinces Vienna, 11th–14th November 2015*, F. Mitthof, C. Cenati, L. Zerbini (eds.) [= *Tyche*, Suppl. 11]. Wien, 2021, 407–418.

BOWS, K., Early Christian Archaeology: A State of the Field, *Religion Compass*, II, 2008, № 4, 575–619.

BREHIER, L. *La sculpture et les arts mineurs byzantins*. Paris, 1936.

BROWN, P. *The world of Late Antiquity from Marcus Aurelius to Muhammad*. London, 1971.

BROWN, P. *Society and the Holy in Late Antiquity*. Berkeley, 1982.

BROWN, P. *Authority and the Sacred: Aspects of the Christianisation of the Roman World*. Cambridge, 1987.

BROWN, P. *The Cult of the Saints: Its Rise and Function in Latin Christianity*. Chicago, 2015.

BROWN, P. *Power and Persuasion in Late Antiquity: Towards a Christian Empire*. Madison, 1992.

CABROL, F., H. LECLERCQ (eds.). *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*. Paris, 1905–1953.

CANARACHE, V. Extrase din Cartea de Onoare a Muzeului, *Pontica*, 1, 1968, 17–28.

CHOLIOLCHIEV, C., R. HARREITHER, R. PILLINGER (eds.). *Von der Scyth-*

ia zur Dobrudža, 4. bulgarisch-österreichisches Symposion in Dobric 1994 [= *Miscellanea Bulgarica*, 11]. Wien, 1997.

COMȘA, M. Contribution à la question de la pénétration des Slaves au sud du Danube durant les VIe–VIIe siècles d'après quelques données archéologiques de Dobroudja, *I Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej*, Warszawa 14–18.IX.1965, III. Wrocław, 1970, 322–330.

CROSS, F. L., E. A. LIVINGSTONE (eds.). *The Oxford Dictionary of the Christian Church*. Oxford – New York, 1997.

ĆURČIĆ, S. *Art and Architecture in the Balkans: An Annotated Bibliography*. Boston, 1984.

ĆURČIĆ, S. *Architecture in the Balkans from Diocletian to Süleyman the Magnificent*. New Haven, 2010.

DALTON, O. M. *Byzantine Art and Archaeology*. London, 1911.

DALTON, O. M. *Early Christian Art*. London, 1925.

DANIELOU, J. *Les symboles chrétiens primitifs*. Paris, 1961.

DELVOYE, CH. *Arta bizantină*, I–II. București, 1976.

DEMANDT, A. *Geschichte der Spätantike: Das Römische Reich von Diocletian bis Justinian 284–565 n. Chr.* München, 1998.

DIEL, CH. *Manuel d'art byzantin*, I. Paris, 1925.

DRAKE, H. A. (ed.). *Violence in Late Antiquity: Perceptions and Practices*. Aldershot, 2006.

DUMANOV, B. Archaeology of the late antique treasures south of the Lower Danube (4–6 cc.): common directions, *Thracia*, 15, 2003, 677–690.

DUMANOV, B. Thrace in Late Antiquity, *A Companion to Ancient Thrace*, J. Valeva, E. Nankov, D. Graninger (eds.). West Sussex, 2015, 91–105.

- EBERSOLT, J. *Monuments d'architecture byzantine*. Paris, 1934.
- FARMER, D. H. *Oxford Dicționar al sfinților, Univers Enciclopedic*. București, 1999.
- GRABAR, A. *L'âge d'or de Justinien: De la mort de Théodose à l'Islam*. Paris, 1966.
- GRABAR, A. *L'art de la fin de l'Antiquité et du Moyen Âge*. Paris, 1968.
- GRABAR, A. *Le premier art chrétien (200–395)*. Paris, 1966.
- GRABAR, A. *Les voies de la création en iconographie chrétienne: Antiquité et Moyen Âge*. Paris, 1979.
- HAMILTON, A. J. *Byzantine Architecture and Decoration*. London, 1956.
- HARVEY, S. A., D. G. HUNTER (eds.). *The Oxford Handbook of Early Christian Studies*. New York, 2008.
- HEATHER, P. *Foedera and foederati of the Fourth Century, Kingdoms of the Empire: The Integration of Barbarians in Late Antiquity*, W. Pohl (ed.). Leiden – Boston, 1997, 57–74.
- HEATHER, P. *Goths and Romans, 332–489*. Oxford, 1991.
- HODDINOTT, R. F. *Bulgaria in Antiquity*. London, 1975.
- IORGA, N. *Istoria Românilor*, II. București, 1936.
- JACOBS, I. *Archaeology as an Alternative Source for Late Antique Christianity: The Example of Ritual Deposits, Himmelwärts und erdverbunden? Religiöse und wirtschaftliche Aspekte spätantike Lebensrealität*, R. Haensch and P. van Rummel (eds.) [= *Menschen – Kulturen – Traditionen: Studien aus den Forschungscustern des Deutschen Archäologischen Instituts*, 16]. Rahden, 2021, 87–100.
- JAMES, L. *Light and Colour in Byzantine Art*. Oxford, 1996.

- JOHNSON, S. *Late Roman Fortification*. London, 1983.
- JONES, A. H. M. *The Cities of the Eastern Roman Provinces*. Oxford, 1998.
- JONES, A. H. M. *The Greek City from Alexander to Justinian*. Oxford, 1940.
- JONES, A. H. M. *The Later Roman Empire, 284–602: A Social, Economic and Administrative Survey*, I. Oxford, 1964.
- JONES, A. H. M. *The Later Roman Empire, 284–602: A Social, Economic and Administrative Survey*, II. Oxford, 1964.
- KAUFMANN, FR. *Aus der Schule des Wulfila: Auxenti Dorostorensis Epistula De Fide Vita Et Obitu Wulfilae in Zusammenhang der Dissertation Maximini Contra Ambrosium*. Strassbourg, 1899 (2018).
- KAZHDAN, A. (ed.). *The Oxford Dictionary of Byzantium: The 3 Volumes Set*. New York – Oxford, 1991.
- KIILERICH, B. *Late Fourth Century Classicism in the Plastic Arts: Studies in the so-called Theodosian Renaissance* [= Odense University Classical Studies 18]. Copenhagen, 1993.
- KLAUSER, T., H. KRUSE, L. J. H. WASZINK, G. SCHÖLLGEN, C. HORNING (eds.). *Reallexikon für Antike und Christentum*. Stuttgart, 1935-2023.
- LAVAN, L. *Public Space in the Late Antique City*, 1–2 [= *Late Antique archaeology (supplementary series)*, 5]. Leiden – Boston, 2021.
- LEE, A. D. *Pagans and Christians in Late Antiquity: A sourcebook*. London – New York, 2006.
- MADGEARU, A. *Continuitate și discontinuitate culturală la Dunărea de Jos în secolele VII–VIII*. București, 1997.
- MANGO, C. *Le développement urbain de Constantinople (IVe–VIIe siècles)*. Paris, 1985.

MARKUS, R. A. *The End of Ancient Christianity*. Cambridge, 1990.

MATHEWS, J., P. HEATHER, *The Goths in the Fourth Century*. Liverpool, 1991.

MERRILS, A. H. *History and Geography in Late Antiquity*. Cambridge, 2008.

OȚA, L. Hunii în Dobrogea, *Istros*, 10, 2000, 363–387.

PANAITE, A., R. CÎRJAN, C. CĂPIȚĂ (eds.). *Moesica et Christiana: Studies in Honour of Professor Alexandru Barnea*. Brăila, 2016.

PÂRVAN, V. *Gânduri despre lume și viață la greco-romanii din Pontul stâng*. București, 1931.

PÂRVAN, V. *Începuturile vieții romane la Gurile Dunării*. București, 1923.

PETRE, A. Quelques données archéologiques concernant la continuité de la population et de la culture romano-byzantine dans la Scythie Mineure aux VIe et VIIe s. de notre ère, *Dacia (S. N.)*, 7, 1963, 317–354.

PILLINGER, R. Frühchristliche Denkmäler in Bulgarien, *Mitteilungen des bulgarischen Forschungsinstituts in Österreich*, 6, 1984 (1986), № 2, 11–24.

PILLINGER, R., A. PULZ, H. VETTERS (eds.). *Die Schwarzmeerküste in der Spätantike und im frühen Mittelalter*. Wien, 1992.

PILLINGER, R. J., A. LIRSCH, V. POPOVA. *Corpus der Spätantiken und Frühchristliche Mosaiken Bulgariens, 1-2, Textband, Tafelband* [= *Archäologische Forschungen*, 25]. Wien, 2016.

PILLINGER, R., A. MINČEV, P. GEORGIEV, *Ein frühchristliches Grabmal mit Wandmalerei bei Ossenovo: (Bezirk Varna/Bulgarien)* [Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. *Balkankommission: Schriften der Balkankommission*, Bd.17], 1989.

PIPPIDI, D. M. *Scythica Minora: Recherches sur les colonies grecques*

du littoral roumain de la mer noire. Bucharest, 1975, 281–297.

PIPPIDI, D. M. *Din istoria Dobrogei*, I [= *Bibliotheca Historica Romaniaae*, II]. București, 1965.

POHL, W. *Die Awaren: Ein Steppenvolk in Mitteleuropa, 567–882 n. Chr.* München, 1988.

POPESCU, E. *Christianitas Daco-Romana: Florilegium studiorum*. București, 1994.

RASCHLE, CHR., J. DIJKSTRA (eds.). *Religious Violence in the Ancient World: From Classical Athens to Late Antiquity*. Cambridge, 2020.

REBILLARD, É., J. RÜPKE (eds.). *Group Identity and Religious Individuality in Late Antiquity*. Washington, 2015.

RESTLE, M., A. PÜLZ (eds.). *Reallexikon zur byzantinischen Kunst*, Stuttgart, 1966–2021.

RICE, D. T. *Art of the Byzantine Era*. London, 1963.

RIGOLIO, A. *Christians in Conversation. A Guide to Late Antique Dialogues in Greek and Syriac*. Oxford–New York, 2019.

ROHRBACHER, D. *The Historians of Late Antiquity*. London, 2002.

SCORPAN, C. Noi descoperiri getice în Dobrogea romană secolele II–VI e.n., *Pontica*, 4, 1971, 137–153.

SHEPARD, J. *The Cambridge History of the Byzantine Empire, c. 500–1492 (Revised Edition)*. Cambridge, 2008 (2019).

SIDER, R. D. *Christian and Pagan in the Roman Empire: The Witness of Tertullian*. Washington, 2001.

SIMON, M. *La civilisation de l'Antiquité et le christianisme*. Paris, 1972.

STEIN, E. *Histoire de Bas-Empire I-1: De L'état Romain À L'état Byzantin (284–476), Texte*. Paris, 1959.

STEIN, E. *Histoire de Bas-Empire I-2: De L'Etat Romain à L'Etat Byzantin (284–476), Notes et cartes*. Paris, 1959.

STEIN, E. *Histoire de Bas-Empire II: De la disparation de L'Empire d'Occident à la mort de Justinien (476–565)*. Paris, 1949.

STERN, H. *L'art byzantin*. Paris, 1966.

SUCEVEANU, A. *Viața economică în Dobrogea romană*. București, 1977.

SUCEVEANU, A., A. BARNEA. *La Dobroudja romaine*. Bucharest, 1991.

SUCEVEANU, A, A. BARNEA. La Dobroudja romaine et romano-byzantine: histoire, économie et romanisation, *Dialogues d'histoire ancienne*, 14, 1988, 119–152.

TESTINI, P. *Archeologia cristiana: nozioni generali dalle origini alla fine del sec. VI: propedeutica, topografia cimiteriale, epigrafia, edifici di culto*. Bari, 1980.

THOMPSON, E. *The Visigoths in the Time of Ulfila*. Oxford, 1966.

TOMAS, A. Canabae legionis in Lower Moesia: some observations, *Sacrum et profanum: Haec studia amici et collegae Andrei B. Biernacki septumagennio dicant* [= *Novae – Studies and Materials*, VI]. Poznan, 2018, 67–76.

TORBATOV, S. Procop. De Aedif. IV, 7, 12–14 and the Historical Geography of Moesia Secunda, *Archaeologia Bulgarica*, IV, 2000, № 3, 58–77.

TORBATOV, S. The Roman Road Durostorum – Marcianopolis, *Archaeologia Bulgarica*, IV, 2000, № 1, 59–72.

VAN HOOFF, L., P. VAN NUFFELEN (eds.). *Literature and Society in the Fourth Century AD: Performing 'paideia', Constructing the Present, Presenting the Self*. Leiden – Boston, 2014.

VELKOV, V. *Cities in Thrace and Dacia in Late Antiquity*. Amsterdam, 1977.

VULPE, R. Activitatea arheologică în Dobrogea în cei 50 de ani de stăpânire românească, *Analele Dobrogei*, IX, 1928, № 1, 117–144.

VULPE, R. *Histoire ancienne de la Dobroudja*. Bucarest, 1938.

VULPE, R., I. BARNEA. *Din istoria Dobrogei*, II [= *Bibliotheca Historica Romaniae*, IV]. Bucharest, 1968.

VULPE, R., V. MIHĂILESCU, S. MANUIȚĂ, A. P. ARBORE. *La Dobroudja* [= *Connaissance de la terre et de la pensée roumaines*, 4]. Bucarest, 1938.

WEISS, J. *Die Dobrudscha im Altertum: historische Landschaftskunde*. Sarajevo, 1911.

WESSEL, K. *Reallexicon zur byzantinische Kunst*. Stuttgart, 1964.

WIEWIOROWSKI, J. The territorial responsibility of duces in Moesia Secunda and Scythia Minor in the times of Diocletian, *Novaensia. Badania Ekspedycji archeologicznej Uniwersytetu warszawskiego w Nowae*, 15.2004. Warszawa, 2004, 107–115.

WOLFARM, H. *Die Goten: von den Anfängen bis zur Mitte des sechsten Jahrhunderts. Entwurf einer historischen Ethnographie*. München, 1990.

WOLFRAM, H. *The Roman Empire and Its Germanic Peoples*. Berkeley – Los Angeles – London, 1997.

YOUNG, F., L. AYRES, A. LOUTH (eds.). *The Cambridge History of Early Christian Literature*. Cambridge, 2004.

ZAHARIADE, M. *Moesia Secunda, Scythia și Notitia Dignitatum*. București, 1988.

ZAHARIADE, M. *Scythia Minor: A History of a Later Roman Province (284–681)* [= *Pontic provinces of the Later Roman Empire*, I]. Amsterdam, 2006.

ZAHARIADE, M. Two problems of topography and historical geography in Dobrudja, *Dacia (S. N.)*, 55, 2011, 137–148.

ХРИСТИЯНСТВО УЧЕНИЕ, ЦЪРКОВНА ИСТОРИЯ И ЛИТУРГИКА

АТАНАСОВ, Г. Бележки и допълнения към църковната организация в Скития и Втора Мизия през IV–VI в., *Terra Antiqua Balcanica et Mediterranea: Сборник в чест на Александър Минчев. Международна конференция Варна, 23 февруари 2007 г.* [= *Acta musei Varnaensis, VIII-1*]. Варна, 2011, 297–318.

АТАНАСОВ, Г. Епархия Доростола и доростолските епископи IV–VII вв., *Stratum plus*, 2001–2002, № 6, 210–217.

АТАНАСОВ, Г. *Християнският Дуросторум–Дръстър. Доростолската епархия през Късната античност и Средновековието (IV–XIV в.): история, археология, култура, изкуство.* Варна, 2007.

АТАНАСОВ, Г. *От епископия към самостоятелна българска патриаршия в Дръстър. Историята на патриаршеския комплекс.* София, 2017.

БАЛАБАНОВ, Т. Готски епископски център от IV–VI в. до с. Хан Крум, Шуменско, *Готите: Съвременни измерения на готското културно-историческо наследство в България.* София, 2006, 71–76.

БОРИСОВ, Б. Бележки към хронологията на малките провинциални старохристиянски базилики, *Владетел, държава и църква на Балканите през Средновековието. Сборник с доклади от международна научна конференция, посветена на 60-годишнината на проф. д-р П. Павлов, 1.* Велико Търново, 2020, 283–303.

ВЕЛКОВ, В. Бележки към ранната история на християнството в Тракия, *Tracia Antiqua*, 5, 1979, 157–160.

ДИМИТРОВ, Д. *Царствено свещенство: канонично изследване върху развитието на йерархическите служения и устройството на Църквата през IV век.* София, 2021.

ДИМИТРОВ, К. Нове и Долния Дунав като раннохристиянски център (V–VI в. сл. Хр.), *Балкански древности*, 2, 1992, 83–87.

ДРИНОВ, М. Исторически преглед на Българската църква от самото начало до днес, *Избрани съчинения*, II. София, 1971, 11–165.

ИВАНОВА, В. Стари църкви и манастири в българските земи (IV–XII в.), *Годишник на Народния музей – София*, 4, 1926, 429–583.

КОЕВ, Т., Г. БАКАЛОВ. *Въведение в християнството*. София, 1992.

КОЧЕВ, Н. *Християнството през IV – нач. на IX век*. София, 1995.

МАРКОВ, К. *Духовен живот в българските земи през Късната античност (IV–VI век)*. София, 1995.

МИНЧЕВ, А. Ранното християнство в Одесос и околностите му, *Известия на Народния музей – Варна*, 22 (37), 1986, 31–42.

ОВЧАРОВ, Д. (ред.). *Християнската идея в историята на културата на Европа*. София, 2001.

ПЛЕТНЬОВ, В. Бележки за епархиите на Скития и Втора Мизия през V и VI век, *Българско царство. Сборник в чест на 60-годишнината на доц. д-р Георги Николов*. София, 2018, 101–124.

ПОСНОВ, М. *История на християнската църква*, I–II. София, 1993.

ПОСНОВ, М. Византизъм в историята на древната християнска църква, *Годишник на Софийския университет – Богословски факултет*, 5, 1928, 217–244.

ПОСНОВ, М. *История християнської Церкви (до разделення Церквей в 1054 г.)*. София, 1937.

СНЕГАРОВ, И. Епархийските списъци като извор за християнизацията на балканските славяни, *Известия на Института за българска история*, 6, 1956, 647–656.

ШЕГАРОВ, И. *История на Охридската архиепископия*, 1. София, 1924 (1995).

ШЕГАРОВ, И. *Кратка история на съвременните православни църкви*, I. София, 1944.

СЪБЕВ, Т. *Самостояйна народна църква в средновековна България*. София, 1987. ЦУХЛЕВ, Д. *История на Българската църква*, I. София, 1910.

ШКОРПИЛ, Х., К. ШКОРПИЛ. *Християнски паметници от България*. Варна, 1910.

ATANASOV, G. Christianity along the Lower Danube Limes in the Roman provinces of Dacia Ripensis, Moesia Secunda and Scythia Minor (4th–6th c. AD), *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vaganski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 327–380.

BALDOVIN, J. *The Urban Character of Christian Worship*. Rome, 1987.

BARNEA, A. Une province chrétienne sous Justinien: La Scythie Mineure, *Acta XIII Congressus Internationalis Archaeologiae Christianae*. Citta del Vaticano – Split, 1998, 807–822.

BARNEA, I. Le christianisme des six premiers siècles au Nord du Bas-Danube à la lumière des sources littéraires et des découvertes archéologiques, *Das Christentum in Bulgarien und auf der übrigen Balkanhalbinsel in der Spätantike und im frühen Mittelalte*, V. Gjuzev, R. Pillinger (Hrsg.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 5]. Wien, 1987, 39–50.

BARNEA, I. *Les monuments paléochrétiens de Roumanie*. Città del Vaticano, 1977.

BORN, R. *Die christianisierung der Städte der provinz Scythia Minor: Ein Beitrag zum spätantiken Urbanismus auf dem Balkan* [= *Spätantike, frühes Christentum, Byzanz – Kunst im ersten Jahrtausend, B: Studien und Perspektiven*, 36]. Wiesbaden, 2012.

BRENK, B. *Die christianisierung der spätrömischen welt*. Wiesbaden, 2003.

BRIGHTMAN, F. *Liturgies Eastern and Western*, vol. I. Oxford, 1896.

CULICA, V. Obiecte de caracter creștin din epoca romano-bizantină găsite la Pîrjoaia – Dobrogea, *Pontica*, 2, 1969, 355–371.

DIX, G. *The Shape of the Liturgy*, New York, 1945.

DVORNIK, Fr. *The Idea of Apostolicity in Byzantium and the Legend of the Apostle Andrew*. Cambridge, 1958.

GUDEA, N., GHIURCO, I. *Din istoria creștinismului la români: mărturii arheologice*. Oradea, 1988.

GUERICKE, H. E. F. *A Manual of Church History: Ancient Church History Comprising the First Six Centuries*. Boston, 1872.

HONINGMANN, E. La liste originale des Pères de Nicée, *Byzantion*, 14, 1939, 17–76.

HONINGMANN, E. The Original Lists of the Members of the Council of Nicaea, the Robber-Synod and the Council of Chalcedon, *Byzantion*, 16, 1942–1943, 20–80.

HUSSEY, J. *The Orthodox Church in the Byzantine Empire*. Oxford, 1986.

IAȚCU, I. *Construcții religioase creștine în provincia Scythia secolele IV–VI p. chr.* Brăila, 2012.

ILSKI, K. *Biskupi Mezji i Scytii IV–VI w.* Poznań, 1995.

ILSKI, K. Moesia Christiana: Początek i rozwój, *Eos*, 82, 1994, № 1, 67–84.

ILSKI, K. Pierwsza misja chrześcijańska nad dolnym Dunajem, *Studia Moesiaca*, 1994, 79–84.

INGLEBERT, H., S. DESTEPHEN, B. DUMÉZIL (éds.), *Le problème de la christianisation du monde antique*. Paris, 2010.

JANIN, R. La hiérarchie ecclésiastique dans le diocèse de Thrace, *Re-*

vue des études byzantines, 17, 1959, 136–149.

LUNGU, V. *Creștianismul in Scythia Minor in contextul Vest-Pontic*. Sibiu – Constanța, 2000.

MATEOS, J. *Le Typicon de la Grande Église, vol. I. Le cycle des douze mois*. Rome, 1962.

NETZHAMMER, R. *Antichitățile creștine din Dobrogea*. Bucarest, 2005.

NETZHAMMER, R. *Arhiepiscop în România: jurnal de război (1914–1918)*. Bucarest, 1993.

NETZHAMMER, R. *Episcop în România într-o epocă a conflictelor naționale și religioase*, I–II. Bucarest, 2005.

NICOLOVA, B. The Church of Odessos–Varna between Byzantium, the Bulgarian Tsardom and the Patriarchate of Constantinople, *Études Balkaniques*, XXXIV, 1998, № 1–2, 93–98.

OPPERMANN, M. *Das frühe Christentum an der Westküste des Schwarzen Meeres und im anschließenden Binnenland. Historische und archäologische Zeugnisse*. [= *Schriften des Zentrums für Archäologie und Kulturgeschichte des Schwarzmeerraums*, 19]. Langenweißbach, 2010.

OPRIȘ, I. C. Céramiques à caractère liturgique et dévotionnel provenant de la Scythie Mineure (IVe–VIe s. ap. J.-C.), *Ephemeris Dacoromana*, XII, 2004, № 1, 263–272.

PLETNYOV, V. The eparchies of Moesia and Scythia according to the clerical documents from 6th–10th century, *Базилката „Св. София“ на прехода между езичество и християнство: Сборник с доклади от Международна научна конференция „Базилката „Св. София“ на прехода между езичество и християнство“, София, 11–13 март 2014 г.* [= *Сердика–Средец–София*, 7]. София, 2018, 176–179.

POPESCU, E. Creștinismul pe teritoriul României până în secolul al VII-

lea, *Mitropolia Banatului*, 37, 1987, 34–49.

POPESCU, E. Die Kirchliche Organisation der Provinz Scythia Minor vom vierten bis ins sechste Jahrhundert, *Jahrbuch der österreichischen Byzantinistik*, 38, 1988, 75–94.

RĂDULESCU, A., V. LUNGU. Le christianisme en Scythie Mineure à la lumière des dernières découvertes archéologiques, *Actes du XIe Congrès international d'archéologie chrétienne, Lyon, Vienne, Grenoble, Genève et Aoste (21–28 sept. 1986)*, III. Roma, 1989, 2591–2593.

SALZMAN, M. R. The Evidence for the Conversion of the Roman Empire to Christianity in Book 16 of the “Theodosian Code”, *Historia*, 42 (3), 1993, 362–378.

SCHWARCZ, A. Die Anfänge der Cristentum bei den Goten, *Das Christentum in Bulgarien und auf der übrigen Balkanhalbinsel in der Spätantike und im frühen Mittelalte*, V. Gjuzelev, R. Pillinger (Hrsg.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 5]. Wien, 1987, 107–111.

SORDI, M. *The Christians and the Roman Empire*. Norman, 1994.

TAFT, R. *Liturgy in Byzantium and Beyond*. Aldershot, 1995.

TAFT, R. *The Great Entrance: A History of the Transfer of Gifts and Other Pre-anaphoral Rites of the Liturgy of St. John Chrysostom*. Rome, 1975.

VAKLINOVA, M. Problems of the Christian topography of inhabited localities in Thrace and Moesia (4th–7th century), *Terra Antiqua Balcanica*, 5, 1990, 178–186.

VAN DER PAVERD, F. *Zur Geschichte der Messliturgie in Antiocheia und Konstantinopol gegen Ende des 4. Jahrhunderts: Analyse der Quellen bei Johannes Chrysostomos*. Rome, 1970.

WAGNER, G. *Der Ursprung des Chrysostomusliturgie*. Münster, 1973.

ЦЪРКОВНА АРХИТЕКТУРА И МОНУМЕНТАЛНО ИЗКУСТВО

АТАНАСОВ, Г. Християнски паметници от ранносредновековната крепост до с. Руйно, Дуловско, *Сборник Добруджа*, 8, 1991, 28–39.

АТАНАСОВ, Г. Кримски реалии на еднокорабните едноапсидни църкви без притвор в Добруджа, *Българите в Северното Причерноморие*, 3, 1994, 53–74.

АТАНАСОВ, Г., Н. Д. Руссев. Раннехристиянска базилика Дуросторума, *Stratum plus*, 2005–2007, № 5, 602–615.

ATANASOV, G. Basiliques de l'époque du Haut christianisme à Durostorum–Silistra, *Pontica*, 42, 2009, 213–241.

ATANASOV, G., V. POPOVA. New data on the apse mosaic of basilica № 1 in Zalđapa, *Ниш и Византија*, 18, 2020, 175–188.

ВАЛЕРИЕВ, Й. Залдапа – раннохристиянска базилика № 5, *Археологически открития и разкопки през 2019 г.*, II. София, 2020, 739–741.

ВАЛЕРИЕВ, Й. Залдапа – раннохристиянска базилика № 5, *Археологически открития и разкопки през през 2020 г.*, II. София, 2021, 665–667.

ВЪЛЕВА, Ю. Ангелология и архангелски изображения, *Проблеми на изкуството*, 1987, № 2, 33–38.

ВЪЛЕВА, Ю. Декоративни и иконографски особености на погребалната живопис (IV–VI в.), *Изкуство*, 1984, № 1, 20–25.

ВЪЛЕВА, Ю. 'Ελεϊαι ὑὰρ τῷ σταυρῷ ἡ ἀνάστασις: кръстът – сотириологичен символ, *Проблеми на изкуството*, 1996, № 2, 49–55.

ДЕЯНОВА-ВАКЛИНОВА, М. *Каменна декоративна пластика от ранновизантийската епоха в България* [Автореферат на дисертация]. София, 1980.

ДИМИТРОВ, Д. А. *Християнските храмове по българските земи (I–IX век)*. София, 2013.

ДИМИТРОВ, Д. ИЛ. Раннохристиянски релефи от Варненско, *Археология*, III, 1961, № 2, 17–21.

ДИМИТРОВ, Д. ИЛ. Кемпфери и йонийски кемферови капители от ранновизантийската епоха във Варненския музей, *Известия на Археологическия институт*, 30, 1967, 41–56.

ДИМИТРОВ, Д. П. Архитектура и декорация на старохристиянските гробници в нашите земи, *Археология*, XIX, 1977, № 4, 20–29.

ДОНЧЕВА, С., Б. ТОТЕВ, Д. ДОБРЕВ, В. ТЕНЕКЕДЖИЕВ. Ранносредновековна църква от първата половина на V в. при с. Топола, община Каварна, *Тракия и Хемимонт IV–XIV в.*, 2, Д. Момчилов (отг. ред.), Бургас, 2019, 28–46.

ДОСЕВА, И. Конструкция и декорация на ранновизантийските олтарни прегради в контекста на църковния интериор (според паметниците от територията на съвременна България, *Проблеми на изкуството*, 2005, № 3, 20–29.

ДОСЕВА, И. Ранновизантийските амвони от територията на съвременна България: образци и адаптации, *Изследвания в чест на Стефан Бояджиев*, С. Станев, В. Григоров, В. Димитров (ред.). София, 2011, 139–160.

ДОСЕВА, И. Ранновизантийските и средновековните амвони: медиатор в църковния интериор (според паметниците от територията на съвременна България), *От честния пояс на Богородица до коланчето за рожба: Изследвания по изкуствознание и културна антропология в чест на проф. Елка Бакалова*, М. Сантова, Б. Пенкова, И. Станоева, М. Иванова (ред.). София, 2010, 114–123.

ДОСЕВА, И. Ранновизантийските олтарни прегради в Тракия и Дакия, *Проблеми на изкуството*, 2002, № 3, 9–18.

ДОСЕВА, И. Релефите от Осеново: За възможната употреба на лъжичка за причастие през V–VI в., *Terra antiqua balcanica et medi-*

terranea. Сборник в чест на Александър Минчев. Международна конференция Варна, 23 февруари 2007 [= Acta muzei Varnaensis, VIII-1]. Варна, 2011, 359–378.

ДОСЕВА, И. Семантика и композиция на релеф от олтарна преграда, *Проблеми на изкуството*, 2004, № 3, 3–9.

ИВАНОВ, Т. Старохристиянските базилики в Ятрус, *Археология*, XVIII, 1976, № 3, 6–22.

МИЛАНОВА, А. Капители с палметни канделабри от ранновизантийския Одесос, *Сборник Добруджа*, 30, 2015, 233–246.

ОВЧАРОВ, Д., М. ВАКЛИНОВА, *Раннохристиянски паметници от България, IV–VII век*. София, 1978.

ПЕРСЕНГИЕВА, М. *Образна символика в подовата мозаечна украса от раннохристиянските базилики на Балканите* [Дисертация]. София, 2021

ПЕРСЕНГИЕВА, М. Символика на архитектурното пространство от раннохристиянските базилики в района на Одесос, *Известия на Съюза на учените – Варна: Културното наследство на Варна и Черноморския регион*. Варна, 2018, 17–25.

ПОПКОНСТАНТИНОВ, К., Б. ТОТЕВ, Д. ДОБРЕВ. Късноантична крепост Palmatae в м. Калето, с. Оногур, общ. Тервел, *Археологически открития и разкопки през 2019 г. Книга II*, София, 2020, 844–848.

ПОПКОНСТАНТИНОВ, К., Б. ТОТЕВ, Д. ДОБРЕВ. Късноантична крепост Palmatae в м. Калето, с. Оногур, общ. Тервел, *Археологически открития и разкопки през 2020 г. Книга II*, София, 2021, 779–782.

ПОПОВА, В. Об одной раннехристиянской мозаике из Варны, *Проблемы всеобщей истории*, М. И. Орлова (ред.). Москва, 1973, 312–323.

ПОПОВА-МОРОЗ, В. *24 древни мозайки от България*. София, 1987.

ПОПОВА-МОРОЗ, В. *Римские и раннехристианские мозаики Болгарии (II–VI вв.)* [Автореферат на дисертация]. Москва, 1974.

ПОПОВА-МОРОЗ, В. Старохристиянски мозайки в България, *Изкуство*, 1973, № 7, 25–30.

ТЕНЕКЕДЖИЕВ, В. Раннохристиянски богослужбни маси от България: опит за изработване на типология, *Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Stephcae Angelova [= Studia archaeologica Universitatis Serdicensis, Suppl. V]*. София, 2010, 437–448.

ТОДОРОВ, Т. *Деамбулаториумът в раннохристиянската архитектура IV–VII в.* [Автореферат на дисертация]. Велико Търново, 2015.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Архитектурни влияния от Рим и Константинопол върху църковната архитектура по българските земи (IV–X в.), *Rhodopica*, 2002, № 2, 149–157.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Връзките между раннохристиянските базилики от IV–VI в. в България стези от съседните страни, *Известия на Секцията по теория и история на градоустройството и архитектурата*, 24, 1972, 195–231.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Източни влияния върху ранновизантийските църкви в Тракия и Мизия, *Криптохристиянство и религиозен синкретизъм на Балканите*. София, 2002, 43–88.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Към въпроса за раннохристиянската архитектура от IV–VI в. по българските земи, *Приноси към българската археология*, 2, 1993, 27–34.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Основни композиционни елементи на базиликата от IV–VI в. в България, *Известия на Секцията по теория и история на градоустройството и архитектурата*, 22, 1969, 275–294.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. По въпроса за кръщелните в България, *Известия на Секцията по теория и история на градоустройството и архитектурата*, 24, 1972, 223–237.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. *Раннохристиянската архитектура в България, IV–VI в.* София, 1999.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Старохристиянската и ранновизантийската базилика от IV–VI в., *Археология*, X, 1968, № 2, 13–26.

ЧАНЕВА-ДЕЧЕВСКА, Н. Характерни черти на църквите в България от късноантичната епоха, *Известия на Българското историческо дружество*, 29, 1974, 249–268.

ALEXANDRESCU, M. *Histria IX: Les statues et les reliefs en pierre*. Bucarest – Paris, 2000.

ACHIM, I. Churches and Graves of the Early Byzantine Period in Scythia Minor and Moesia Secunda: The Development of a Christian Topography at the Periphery of the Roman Empire, *Death and Changing Rituals. Function and Meaning in Ancient Funerary Practices*, J. R. Brandt, M. Prusac, H. Rolans (eds.) [= *Studies in Funerary Archaeology*, 7]. Oxford – Philadelphia, 2015, 287–342.

ACHIM, I. Les baptistères paléochrétiens du diocèse de Thrace (le cas des provinces de Thrace, de Mésie Seconde et de Scythie Mineure), *Cahiers archéologiques*, 51, 2003–2004, 5–27.

ACHIM, I. Les fosses d'autel paléochrétiennes en Scythie Mineure. Essai d'analyse, *Ephemeris Dacoromana*, XII, 2004, № 1, 277–291.

ACHIM, I. Pasage urbain tardo-antique à Histira: les églises paléochrétiennes entre le cadre architectural et la liturgie, *Dacia (S. N.)*, 56, 2012, 125–167.

ACHIM, I. La basilique à crypte d'Histria : dix campagnes de fouilles (2002–2013), *Materiale și cercetări arheologice (S. N.)*, 10, 2014, 265–287.

ACHIM, I. Nuove ricerche archeologiche sui monumenti paleocristiani

della Scizia, *Neue Forschungen zum frühen Christentum in den Balkanländern*. R. J. Pillinger (ed.) [= *Archäologische Forschungen*, 26]. Wien, 2015, 133–142, pl. 90–99.

ACHIM, I. Réflexions sur les monuments de culte chrétiens dans l'urbanisme. Scénographie urbaine en Scythie entre adaption et transformation durant l'Antiquité tardive, *Transition from late paganism to early Christianity in the architecture and art in the Balkans*, I. Topalilov, B. Georgiev (eds.) [= *Studia Academica Șumenensia*, 3]. Shumen, 2016, 47–71.

ACHIM, I., O. OPRIS. Loca sancta Scythiae: l'église paléochrétienne de Capidava, un monument délaissé, *Antiquitas Istro-Pontica. Mélanges d'archéologie et d'histoire ancienne offerts à Alexandru Suceveanu*, M. V. Angelescu, I. Achim, A. Bâltâc et all. (eds.). Cluj-Napoca, 2010, 521–534.

ANGELESCU, M., V. BOTTEZ, I. ACHIM. Histria: New research on the early Christian basilicas in the Southern part of the Acropolis, *Dacia (S. N.)*, 61, 2017, 103–153.

BARBET, A., F. MONIER. La crypte funéraire de la basilique sous le lycée M. Eminescu à Constantza (Roumanie), *La peinture funéraire antique IVe siècle av. J.-C. – IVe siècle ap. J.-C.: Actes du VIIe Colloque de l'Association Internationale pour la peinture murale antique (AIPMA), 6–10 octobre 1998, Saint-Romain-en-Gal – Vienne*. Paris, 221–228.

BARNEA, I. Les chapiteaux à protomes de béliers de la Scythie Mineure, *Balkanica*, VII, 1944, № 2, 408–416.

BARNEA, I. *Les monuments paléochrétiens de Roumanie*. Roma, 1977.

BARNEA, I. La basilique citerne de Tropaeum Traiani à la lumière des dernières fouilles archéologiques, *Dacia (S. N.)*, 21, 1977, 221–233.

BARNEA, I. (ed.). *Tropaeum Traiani*, I. Bucharest, 1979.

BARNEA, I. Le cripte della basiliche paleocristiane della Scizia Minore, *Revue des Études Sud-Est Européennes*, XIX, 1981, № 3, 489–505.

BARSANTI, C. L'esportazione di marmi dal Proconesso nelle regione pontiche durante il IV–VI secolo, *Rivista dell'Istituto nazionale d'archeologia e storia dell'arte (Terza Serie)*, 12, 1989, 91–220.

BAUMANN, V. Basilica cu „martyricon“ din epoca romanității târzii, descoperită la Niculișel (jud. Tulcea), *Buletinul Monumentelor Istorie*, 2, 1972, 17–26.

CĂTĂNICIU, I. The marble basilica (B) in Tropaeum Traiani, *Dacia (S. N.)*, 50, 2006, 235–254.

ČURČIĆ, S. Domed basilica in early Byzantine architecture: origins of the type, its significance, and its geographic spread, *Базиликата „Св. София“ на прехода между езичество и християнство: Сборник с доклади от Международна научна конференция „Базиликата „Св. София“ на прехода между езичество и християнство“*, София, 11–13 март 2014 г. [= *Сердика–Средец–София*, 7]. София, 2018, 13–32.

COVACEF, Z., E. CORBU. Considerații asupra unei categorii de opaițe descoperite în sectorul V al cetății Capidava, *Pontica*, 24, 1991, 287–299.

CONDURACHI, E. Problema unor basilici creștine la Histria și Callatis, *Pontica*, 4, 1971, 172–190.

DELL'ACQUA, Fr., E. MAINOLDI (eds.). *Pseudo-Dionysius and Christian Visual Culture, c. 500-900*. Cham, 2020.

DONCEEL-VOÛTE, P. Le fonctionnement des lieux de culte aux VIe–VIIe siècles: monuments, textes et images, *Acta XIII Congressus internationalis archaeologiae christianae*, II [= *Studi di Antichità Cristiana*, 65]. Città del Vaticano–Split, 1998, 97–156.

DOSSEVA, I. Early Byzantine Ambos on the Territory of Contemporary Bulgaria: Samples and Adaptations, *Studies in Honour of Stefan Boyadzhiev*. St. Stanev, V. Grigorov, Vl. Dimitrov (eds.). Sofia, 2011, 139–160.

DOSEVA, I. Byzantine Ambos on the Territory of Present-day Bulgaria:

Models and Adaptations, *Medieval Bulgarian Art and Letters in a Byzantine Context*, E. Bakalova, M. Dimitrova, M.A. Johnson (eds.). Sofia, 2023, 50–68.

DUVAL, N. Les installations liturgiques dans les églises paléochrétiennes, *Hortus atrium Medievalium*, 5, 1999, 7–30.

KALINKA, E. *Antike Denkmäler in Bulgarien*. Wien, 1906.

KESSLER, H. Pictures as scripture in 5th century churches, *Studia Artium Orientalis et Occidentalis*, 1985, №2, 17-31.

KHACHATRIAN, A. *Les baptistères paléochrétiens: plans, notices et bibliographie*. Paris, 1962.

KHACHATRIAN, A. *Origine et typologie des baptistères paléochrétiens*. Mulhouse, 1982.

KLEINBAUER, W. *Early Christian and Byzantine Architecture: An Annotated Bibliography and Historiography*. Boston, 1992.

KRAUTHEIMER, R. *Early Christian and Byzantine architecture*. Harmondsworth – Baltimore – Ringwood, 1965.

LUNGU, V. L'evoluzione tipologica delle basiliche della Scythia Minor, *Von der Scythia zur Dobrudža, 4. bulgarisch-österreichisches Symposium in Dobric 1994*, C. Choliolchiev, R. Harreither, R. Pillinger (eds.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 11]. Wien, 1997, 99–108.

MINCHEV, A., V. TENEKEDJIEV. Early Christian Basilica in Borovets Area near Varna (Odessos) (Preliminary Report), *Базилката „Св. София“ на прехода между езичество и християнство: Сборник с доклади от Международна научна конференция „Базилката „Св. София“ на прехода между езичество и християнство“, София, 11–13 март 2014 г.* [= *Сердика–Средец–София*, 7]. София, 2018, 130–154.

ОПАИЏ, А., С. ОПАИЏ, Т. BĂNICĂ. Der frühchristliche Komplex von Slava Rusă, *Die Schwarzmeerküste in der Spätantike und im frühen Mittelalter: Referate des 3. gemeinsam mit dem Bulgarischen Forschungsin-*

stitut in Österreich veranstalteten Symposions, R. Pillinger, A. Pülz, H. Wetters (eds.). Wien, 1992, 113–123.

OUSTERHOUT, R. *The Holy Space: Architecture and the Liturgy, Heaven on Earth: Art and the Church in Byzantium*, L. Safran (ed.). Pennsylvania State University Press, 1998, 81-120.

PARASCHIV, D., I. IAȚCU. *The Christian Basilica of Ibida: Elements of Interior Decoration*, *Arheologia Moldovei*, 36, 2013, 239–252.

PENȚIA, M., N. HERZ, M. ȘECLĂMAN. *Marble provenance study of some Roman and Byzantine artefacts discovered in Northern Dobrudja – Romania*, *Archéomatériaux: marbre et autres roches. Actes du IVème Conférence internationale de l'Association pour l'étude des marbres et autres roches utilisées dans le passé : ASMOSIA IV, Bordeaux-Talence, 9–13 octobre 1995*, M. Schvoerer (ed.). Bordeaux, 1999, 157–164.

PILLINGER, R. *Frühchristliche Denkmäler in Bulgarien*, *Mitteilungen des bulgarischen Forschungsinstituts in Österreich*, 6, 1984 (1986), № 2, 11–24.

PILLINGER, R. J., V. POPOVA, B. ZIMMERMANN. *Corpus der spätantiken und frühchristlichen Wandmalereien Bulgariens*. Wien, 1999.

PILLINGER, R. J., A. LIRSCH, V. POPOVA. *Corpus der Spätantiken und Frühchristliche Mosaiken Bulgariens, 1-2, Textband, Tafelband* [= *Archäologische Forschungen*, 25]. Wien, 2016.

PILLINGER, R., A. MINČEV, P. GEORGIEV, *Ein frühchristliches Grabmal mit Wandmalerei bei Ossenovo: (Bezirk Varna/Bulgarien)* [Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. *Balkankommission: Schriften der Balkankommission*, Bd.17], 1989.

REVERET, J. *Espace liturgique en Bulgarie de l'Antiquité tardive à la fin du Premier Royaume bulgare* [Thèse de doctorat]. Fribourg, 2019.

RISTOW, S. *Frühchristliche Baptisterien* [= *Jahrbuch für Antike und Christentum*, 27]. Münster, 1998.

SPIESER, J.-M. (ed.) *Architecture paléochrétienne*. Gollion, 2012.

SPIESER, J.-M. Les cycles paléochrétiens dits narratifs, *Les stratégies de la narration dans la peinture médiévale La représentation de l'Ancien Testament aux IVe -XIIe siècles*, M. Angheben (ed.). Turnhout, 2020, 27-46.

SPIESER, J.-M. The world of pictures in the late Antiquity, *Changes and Mutations, Transformations of city and countryside in the Byzantine period*, B. Böhlendorf-Arslan, R. Schick (eds.). Mayence, 2020, 105-112.

TEATINI, A. Marmi di Costantinopoli nella provincia Scythia al tempo di Giustiniano: i dati degli arredi architettonici della basilica cristiana di Ibida, *Ad Ripam Fluminis Danuvi: Papers of the 3rd International Conference on the Roman Danubian Provinces Vienna, 11th-14th November 2015*, F. Mitthof, C. Cenati, L. Zerbini (eds.) [= *Tyche*, Suppl. 11]. Wien, 2021, 347-360.

TEODORESCU, D. L'édifice romano-byzantin de Callatis, *Dacia (S. N.)*, 7, 1963, 257-300.

ZEILLER, J. *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain*. Paris, 1918.

МАНАСТИРИ И МОНАШЕСТВО

АТАНАСОВ, Г. За един старобългарски скален манастир в Централна Молдова, *Българите в Северното Причерноморие*, 2, 1993, 61-73.

АТАНАСОВ, Г. За датировката и принадлежността на скалната гробница в м. Кирика до с. Калугерица, Шуменско, *Проф. д.и.н. Станчо Ваклинов и средновековната българска култура*, К. Попконстантинов, Б. Борисов, Р. Костова (ред.). Велико Търново, 2005, 68-76.

АТАНАСОВ, Г. За хронологията и монашеската организация в скалните обители през Първото българско царство, *Светогорска обител Зограф*, 2, 1999, 181–286.

АТАНАСОВ, Г. Кападокийски културни влияния в Мурфатлар, *Приноси към българската археология*, 1, 1992, 79–86.

АТАНАСОВ, Г. Колонията скални манастири по Провадийското дефиле, *Плиска – Преслав*, 11, 2015, 351–376.

АТАНАСОВ, Г. Няколко скални манастира в Южна Добруджа, *Известия на Народния музей – Варна*, 25 (40), 1989, 50–56.

АТАНАСОВ, Г. Още веднъж за датировката и монашеската организация в скалната обител до Мурфатлар, *Юбилеен сборник в чест на 45 години ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“*. Велико Търново, 2009, 467–485.

АТАНАСОВ, Г. Пещерные военностратегические сооружения ранневизантийской эпохи в северо-восточной Болгарии, *История и археология юго-западного Крыма*. Симферопол, 1993, 66–77.

АТАНАСОВ, Г. Ранновизантийски скални църкви и манастири в Южна Добруджа, *Археология*, XXXIII, 1991, № 3, 33–43.

АТАНАСОВ, Г. Раносредновековни скални манастири по средното русло на сухоречието Канагьол (Дристра), *Известия на Народния музей – Варна*, 29 (44), 1993, 122–143.

АТАНАСОВ, Г. Скални манастири в крайдунавска Добруджа, *Векове*, 1986, № 4, 9–11.

АТАНАСОВ, Г. Средновековни скални църкви в Силистренски окръг, *Известия на Народния музей – Варна*, 20 (35), 1984, 83–91.

АТАНАСОВ, Г. Субординация между скалните монашески обители, монасите и селищните агломерации в Добруджа и Североизточна България през Късната античност и Средновековието, *Известия на Регионален исторически музей – Русе*, 26, 2023, 70–93.

АТАНАСОВ, Г., Д. ЧЕШМЕДЖИЕВ. Средновековният скален манастир до гр. Варна (Аладжа манастир), *Известия на Народния музей – Варна*, 26 (41), 1991, 77–97.

КОСТОВА, Р. Скалният манастир при Басараби в Северна Добруджа: някои проблеми на интерпретацията, *Българите в Северното Причерноморие*, 7, 2000, 131–152.

МАРГОС, А. Раннохристиянски скални гробници при гр. Провадия, *Известия на Варненското археологическо дружество*, 21, 1971, 194–199.

МАРГОС, А. Средновековни скални манастири по Провадийското дефиле, *Известия на Народния музей – Варна*, 17 (32), 1981, 112–117.

МАРГОС, А. Средновековни скални манастири по Суха река, *Известия на Народния музей – Варна*, 19 (34), 1983, 127–128.

МАРГОС, А. Средновековни скални обители по р. Бели Лом, *Известия на Народния музей – Варна*, 23 (38), 1987, 114–150.

МАСЛЕВ, СТ. Незиследвани скални църкви в Коларовградско, *Известия на Археологическия институт*, 26, 1963, 95–102.

МАСЛЕВ, СТ. Пустиножителска Мадара, *Археология*, I, 1959, № 3–4, 24–34.

AGRIGOROAEI, V. Trois techniques d'excavation. Nouvelles recherches sur le complexe Basarabi-Murfatlar, *Pontica*, 40, 2007, 567–590.

ATANASOV, G. Encore une fois sur la datation et l'organisation des moines dans le monastère rupestre de Murfatlar (dép. de Constanța), *Pontica*, 53, 2021, 63–86.

ATANASOV, G. Influences ethno-culturelles dans l'ermitage rupestres près de Murfatlar à Dobrudja, *Byzantinoslavica*, 57, 1996, 112–124.

ATANASOV, G. Les monastères rupestres le long de la rivière Sucha, dans le région de Dobrudja de Sud, *Byzantinoslavica*, 69, 2011, 189–

BARNEA, I., V. BILCIURESCU. Șantierul arheologic Basarabi (reg. Constanța), *Materiale și cercetări arheologice*, 6, 1959, 541–566.

BOJADJIEV, S. L'église de Djanavar tépé près de Varna, *Studien zur byzantinischen Kunstgeschichte. Festschrift für Horst Hallensleben zum 65. Geburtstag*. B. Borkopp, B. Schellewald, L. Teis (eds.). Amsterdam, 1995, 65–71.

CHIRIAC, C. Un monument inedit: complexul rupestru de la Dumbrăveni (jud. Constanța), *Pontica*, 21–22, 1988–1989, 249–270.

CHIRIAC, C., T. PAPASIMA. Un străvechi așezământ creștin dobrogea: Complexul monastic de la Dumbrăveni (județul Constanța), *Priveghind și lucrând pentru mântuire. Volum editat la aniversarea a 10 ani de arhipăstorire a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei (1 iulie 1990 – 1 iulie 2000)*. Iași, 2000, 197–205.

DAMIAN, O., A. SAMSON, M. VASILE. Complexul Rupestru de la Murfatlar–Basarabi la jumătate de secol de descoperire, *Materiale și cercetări arheologice (S. N.)*, 5, 2009, 117–158.

DIACONU, P. Quelques observations sur le complexe archéologique de Murfatlar (Basarabi), *Dacia (S. N.)*, 13, 1969, 443–456.

GAIFFER, B. “Sub Iuliano Appostata” dans le martyrologe romain, *Analecta Bollandiana*, 74, 1956, 5–49.

GAJEWSKA, H. Skalne kaplice, galerie i groby z X/XI w. w Besarabii, Dobruża, *Słowianie i ich sąsiedzi we wczesnym średniowieczu*, M. Dulniczed (ed.). Lublin – Warszawa, 2003, 189–195.

HOLUBEANU, I. Diffusing theological thought through people and books. A Case Study: St. John Cassian and the Scythian monks, *Analele asociației naționale a tinerilor istorici din Moldova: revistă de istorie*, 2, 2014, 7–30.

HOLUBEANU, I. *Monahismul în Dobrogea de la originipână în zilele noastre*. București, 2020.

MANEV, A. Early monasticism in Thrace: an issue of archaeology. *Studia academica Šumenensia*, 4, 2017, 218–236.

MIHĂILESCU-BÎRLIBA, L., M. DIACONESCU. Cercetări arheologice recente în peștera de la Casian, *Pontica*, 24, 1991, 425–432.

MOREAU, D. Les moines scythes néo-chalcédoniens (de Zaladapa ?), *Сборник Добруджа*, 32, 2017, 187–202.

ОРАИЋ, А., С. ОРАИЋ, Т. БĂНИЦĂ. Complexul monastic paleocreștin de la Slava Rusă, *Revista monumentelor istorice (S.N.)*, LIX, 1990, № 1, 18–28.

ПОПОВИЋ, S. Prolegomena to Early Monasticism in the Balkans as Documented in Architecture, *Starinar*, 49, 1998, 131–144.

SZMONIEWSKI, B., R. PETCU. Preliminary report from the new excavation in Baba Cave, Grădina village, Constanța county, *Pontica*, 28, 2008, 35–47.

VOINEA, V., B. SZMONIEWSKI. Din nou despre peștera Casian, *Pontica*, 44, 2011, 221–238.

СВЯТОСТ, МЪЧЕНИЧЕСТВО, МАРТИРИИ, РЕЛИКВИ

ATANASOV, G. Martyrium et АΓΙΑΣΜΟΝ dans le castel basbyzantin près du village de Golech, région de Silistra (communication préliminaire), *Von der Scythia zur Dobrudža, 4. bulgarisch-österreichisches Symposium in Dobric 1994*, C. Choliolchiev, R. Harreither, R. Pillinger (eds.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 11]. Wien, 1997, 127–135.

ATANASOV, G. À propos de martyrium de St. Loupus de Novae (Svichtov), *Moesica et christiana. Studies in honour of Prof. Alexandru Barnea on his 70th anniversary*, București, 2015. 397–403.

ATANASOV, G., Z. DIMITROV. About the dating and history of the urn-sarcophagus with the relics of St. Dassius from Dorostol (+ 20 No-

vember 303 AD), *Pontica*, 47, 2014, 97–110. АТАНАСОВ, Г. *Аязма Руйно: култов център от три хилядолетия на три религии. Туристически албум-пътеводител по археологическите, историческите, култовите и природните паметници*. Силистра, 2007.

АТАНАСОВ, Г. Доростолските мъченици от 304 г., *Духовна култура*, LXXXIV, 2004, № 5, 6–11.

АТАНАСОВ, Г. Дуросторум–Силистра и доростолските мъченици св. св. св. Максим, Дада и Квинтилиан, *Сборник Добруджа*, 20, 2002, 55–65.

ATANASOV, G. Martyrium et АΓΙΑΣΜΟΝ dans le castel basbyzantin près du village de Golech, région de Silistra (communication préliminaire), *Von der Scythia zur Dobrudža, 4. bulgarisch-österreichisches Symposium in Dobric 1994*, С. Choliolchiev, R. Harreither, R. Pillinger (eds.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 11]. Wien, 1997, 127–135.

ATANASOV, G. À propos de martyrium de St. Loupus de Novae (Svichtov), *Moesica et christiana. Studies in honour of Prof. Alexandru Barnea on his 70th anniversary*, Bucureşti, 2015. 397–403.

ATANASOV, G., Z. DIMITROV. About the dating and history of the urn-sarcophagus with the relics of St. Dassius from Dorostol (+ 20 November 303 AD), *Pontica*, 47, 2014, 97–110.

АТАНАСОВ, Г. За късноантичния мавзолей-мартирий в Дуросторум–Силистра и за доростолските мъченици св. св. св. Максим, Дада и Квинтилиан, *Сборник Добруджа*, 20, 2002, 55–65.

АТАНАСОВ, Г. За личността, мъченическата смърт и мощите на Св. Дасий Доростолски († 20 ноември 303 г.), *Духовна култура*, LXXXII, 2002, № 11, 8–16.

АТАНАСОВ, Г. Св. Емилиан Доростолски († 362 г.) – последният раннохристиянски мъченик в Мизия, *Civitas divino-humana в чест на проф. Георги Бакалов*, Цв. Степанов, В. Вачкова (ред.). София, 2004, 203–218.

БОЯДЖИЕВ, СТ. Архитектурният образ на мартириите в Мизия и Тракия през IV–VI в., *Религия и изкуство в културната традиция на Европа*, Д. Овчаров (ред.). София, 1999, 76–89.

БРАУН, П. *Култът към светците: възход и функции в латинското християнство*. София, 2000.

МИНЧЕВ, А. Ранновизантийски глинени ампули от Одесос, *Известия на Народния музей – Варна*, 28 (43), 1992, 127–136.

МИНЧЕВ, А., В. ЙОТОВ (ред.). *Раннохристиянски мъченици и реликви и тяхното почитане на изток и запад. Международна Конференция, Варна 20–23.11.2003 г.* [= *Acta musei Varnaensis*, IV]. Варна, 2006.

СИМЕОНОВА, Л. Житията на Дазий и марцианополските мъченици като извор за историята на гетските земи през късната античност, *Североизточна България. Древност и съвремие*. София, 1988, 288–295.

ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, В. Отново за свети Дазий Доростолски, *Образ и слово: Юбилеен сборник по случай 60-годишнината на проф. А. Джурова*, В. Велинова, Р. Бояджиев, А. Миланова (ред.). София, 2004, 423–435.

АЧИМ, I., L. CLIANTE. Anciennes recherches, nouvelles considérations sur la crypte repérée dans le périmètre de la rue Karl Marx à Constanța, *Materiale și cercetări arheologice (S. N.)*, 13, 2017, 73–88.

ATANASOV, G., I. VALERIEV, V. YOTOV. The Crypt in the Sanctuary of the Basilica no. 3 at the Ancient City of Zaldapa (Province of Scythia), *Niš i Vizantija*, 15, 2017, 123–132.

BAUMANN, V. *Așezări rurale antice în zona Gurilor Dunării. Contribuții arheologice la cunoașterea habitatului rural (sec. I–IV p. Chr.)*. Tulcea, 1995.

BRANDERBURG, H. Altar und Grab: Zu einem Problem des Märtyrerkultes im 4. Und 5. Jh., *Martyrium in Multidisciplinary Perspective. Memorial Louis Reekmans*, M. Lamberigts, P. van Deun (eds.) [= *Bibliotheca ephemeridum theologiarum Iovaniensium*, 117]. Leuven, 71–98.

BAUMANN, V. De la Turcoaia la Niculitel: marturii si monumente vechi crestine, *De la Dunare la Mare. Marturii istorice si monumente de arta crestina*. Galați, 1979, 114–116.

BOSCHIUS, P. Martyrium Sancti Aemiliani, *Acta Sanctorum Julii*, 4, 1868, 370–377.

BAUMANN, V. Câteva precizări rezultate din cercetarea monumentului paleocreștin din comuna Niculițel (jud. Tulcea), *Acta pusei Napocensis*, 14, 1977, 54–267.

BAUMANN, V. Mărturii ale persecuțiilor religioase din zona Dunării de Jos in primele secole ale erei creștine, *Izvoarele creștianismului românesc*. Constanța, 2003, 99–113.

BAUMANN, V. Bazilica cu „martyricon“ din epoca romanității târzii, descoperită la Niculițel (jud. Tulcea), *Buletinul Monumentelor Istorice*, 2, 1972, 17–26.

BAUMANN, V. *Sângele martirilor*. Constanța, 2015.

BRANIȘTE. E. Martiri creștini la Dunare in timpul persecuțiilor: martirul sfintul Dasius, *Almanahul Parohiei Ortodoxe Romine din Viena*, 15, 1976, 85–95.

CUMONT, FR. Le tombeau de St. Dasius de Durostorum, *Analecta Bollandiana*, 27, 1908, 369–372.

CUMONT, FR. Les actes de saint Dasius, *Analecta Bollandiana*, 16, 1897, 5–16.

DE RAMSGATE, B. *Dix Milles Saints*. Bruxelles, 1991.

DELEHAYE, H. *Les origines du culte des martyres*. Bruxelles, 1933.

DELEHAYE, H. *Saints de Thrace et de Mésie*. Bruxelles, 1912.

GEORGESCU, V., M. IONESCU. Mărturii creștine la Callatis, *Pontica*, 28–29, 1995–1996, 200–213.

GRABAR, A. *Martyrium. Recherches sur le culte des reliques et de l'art chrétien antique*, I–II. Paris, 1946.

GUDEA, N., GHIURCO, I. *Din istoria creștinismului la români: mărturiile arheologice*. Oradea, 1988.

HALKIN, FR. Saint Émilien de Durostorum, martyr sous Julien, *Analecta Bollandiana*, 90, 1972, 27–35.

MADGEARU, A. The Persecutions of Galerius in Scythia, With a Special Regard to Halmyris, *Serdica Edict (311): Concepts and Realizations of the Idea of Religious Toleration*, V. Vatchkova, D. Dimitrov (eds.). Sofia, 2012, 121–132.

MERCATI, G. Per la storia dell'urna di S. Dasio martire, *Opere minori*, 4, 1937, 319–336.

MINCHEV, A. *Early Christian Reliquaries from Bulgaria (4th–6th century)*. Varna, 2003.

MOSS, C. *The Myth of Persecution: How Early Christians Invented a Story of Martyrdom*. New York, 2013.

IONESCU, M., I. C. OPRÎȘ. O ampulla din Asia Minor recent descoperită la Callatis, *Thraco-Dacica*, XIX, 1998, № 1–2, 167–170.

POPESCU, E. Martirii și sfinții in Dobrogea, *Studii teologice*, 41, 1989, 72–75.

PILLINGER, R. *Das Martyrium des heiligen Dasius (Text, Übersetzung und Kommentar) [= Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften – Philosophisch-Historische Klasse: Sitzungsberichte, 517]*. Wien, 1988.

RĂMUREANU, I. *Actele martirice: studii introductiv, traducere, note și comentarii*. București, 1982.

YASIN, A. M. *Saints and church spaces in the Late Antique Mediterranean. Architecture, cult, community*. Cambridge – New York, 2010.

ZAHARIADE, M. The Halmyris Episcopal Basilica and the Martyrs' Crypt, *Il Mar Nero*, 5, 2001–2003, 143–168.

ZAHARIADE, M. The Episcopal Basilica from Halmyris and the Crypt of Epictetus and Astion, *Thraco-Dacica (S. N.)*, I, 2009, № 1–2, 131–150.

ЕЗИЧЕСТВО: КУЛТОВЕ И СВЕТИЛИЩА

АТАНАСОВ, Г. Мистериозната пещера на Залмоксис, *Будител*, 2010, № 4, 44–52.

АТАНАСОВ, Г. Скальнѝй култовѝй центр Залмоксиса у реки Табан в Южной Добрудже, *Stratum plus*, 2010, № 6, 219–240.

АТАНАСОВ, Г. *Тракийският скален култов център по р. Табан, Силистренско: Свещенната долина на Залмоксис*. Силистра, 2006.

АТАНАСОВ, Г. Трако-римскии скалнии култовой центр Залмоксиса по р. Табан, Силистренско в Южной Добруджи (Болгария), *Stratum plus*, 2010, № 6, 219–240.

БОТЕВА, Д. За датирането на тракийските посветителни паметници, *Известия на Регионален исторически музей – Русе*, 11, 2008, 212–224.

ВАСИЛЧИН, И. Оброчни плочки от Толбухински окръг, *Известия на Народния музей – Варна*, 15 (30), 1979, 112–115.

ВЪЛЧЕВ, И. *Култът към Юпитер в Долна Мизия през римската епоха*. София, 2022.

ВЪЛЧЕВ, И. Монетите в светилищата в римска Тракия, *Carissimae magistrae grato animo: Сборник в памет на проф. Йорданка Юркова, М. Доткова (ред.) [= Известия на Националния археологически институт, 46]*. София, 2020, 85–94

ДИНЧЕВ, В. По въпросите за религията и етническата принадлежност на селското население в днешната българска територия през IV в. сл. Хр., *Сборник изследвания в чест на професор Атанас Милчев* [= *Studia archaeologica Universitatis Serdicensis*, Suppl. II]. София, 2002, 136–157.

ИВАНОВ, А. Приемственост между езически и християнски култови места през Късната античност на територията на България, *Късноримският кастел Ковачевско кале и българските земи през IV–VI век: Сборник с доклади от Втора национална конференция, гр. Попово, 15–16 юни 2018 г.*, П. Събев, О. Александров (ред.). Велико Търново, 2019, 233–258

ИВАНОВ, А. „Агресивните“ християни срещу езичниците „апостати“. Някои наблюдения върху съдбата на светилищата от територията на България през Късната античност, *90 години Музеят на София: Сборник с доклади от Национална научна конференция, гр. София, 12–14 ноември 2018 г.*, Цв. Йотов (отг. ред.) [= *Сердика–Средец–София*, 8]. София, 2020, 449–464.

ИВАНОВ, А. Да копаеш и/или да интерпретираш – размисли около така наречените проучени светилища от територията на България през Късната античност, *Studia in honorem professoris Kostadini Rabadjiev*, Т. Стоянов, И. Вълчев, Д. Стоянова, И. Лозанов (ред.) [= *Studia archaeologica Universitatis Serdicensis*, Suppl. VII] – под печат.

МАНОВА, Р., Б. РАНГЕЛОВ, Г. АДВЕЕВ. *Храмът на Кибела в Дионисополис: интердисциплинарно изследване върху полихромията на архитектурните елементи и структури*. София, 2022.

ЛАЗАРЕНКО, И., Е. МИРЧЕВА, Р. ЕНЧЕВА, Д. СТОЯНОВА, Н. ШАРАНКОВ. *Храмът на понтийската майка на боговете в Дионисополис*. Варна, 2013.

ЛУНГАРОВА, П. *Римските култове в провинция Долна Мизия*. В. Търново, 2012.

МИРЧЕВ, М. Разкопки на тракийското селище край с. Галата,

Известия на Археологическото дружество в гр. Сталин [Варна], 9, 1953, 1–28.

ТАЧЕВА, М. *История на източните култове в Долна Мизия и Тракия, V в. пр. н. е. – IV в. от н. е.* София, 1982.

ТОДОРОВ, Я. *Паганизмът в Долна Мизия през първите три века след Христа.* София, 1928.

ТОНЧЕВА, Г. За датирането на светилището край с. Галата, *Известия на Народния музей – Варна, 4 (19), 1968, 17–26.*

ТОНЧЕВА, Г. Некрополът край светилището на Херос Карабазмос в Одесос, *Известия на Народния музей – Варна, 10 (25), 1974, 287–302.*

ТОРБАТОВ, С. Неизвестно тракийско скално светилище в Южна Добруджа, XLVI, *Археология, 2004, № 1–2, 77–82.*

ТОРБАТОВ, С. *Ἡρώς Ἥφαιστος* (предварителни данни за античния култов център край Телериг, Южна Добруджа), *Heros Hephais-tos: Studia in honorem Liubae Ogneņova-Marinova*, Т. Стоянов, М. Тонкова, Хр. Прешленов, Хр. Попов (ред.). Велико Търново, 2005, 80–91.

ТОРБАТОВ, С. Посветителен надпис на Диана Regina от Южна Добруджа, *In memoriam Theophili Ivanov по случай 100-годишнината от рождението му*, К. Панайотова (ред.) [= *Известия на Националния археологически институт*, 48]. София, 2021, 119–128.

ALEXANDRESCU, C. The fate of the sculpture on the Lower Danube in Late Antiquity, *The afterlife of Greek and Roman sculptures. Late Antique responses and practices*, Т. М. Kristensen, L. Stirling (eds.). Michigan, 2019, 243–262.

ALEXANDROV, O., D. DANA. *Les inscriptions du sanctuaire de Heros Hephais-tos Dabatopios de Telerig.* Veliko Tŕrnovo, 2020.

ANGHEL, S. The deposition of statues from Tomis: relic of a religious

war or sacred abandonment?, *Moesica et Christiana. Studies Honour of professor Alexandru Barnea*, A. Panaite, R. Cîrjan, C. Căpiță (eds.). Brăila, 2016, 233–245.

AVRAM, A., I. BÎRZESCU, M. M. CÂRSTOIU, K. ZIMMERMANN. Archäologische ausgrabungen in der tempelzone von Histria, 1990–2009, *Il mar Nero*, 8, 2013, 39–101.

BĂRBULESCU, M. *Viața rurală în Dobrogea Romană (sec. I–III p. Chr.)* [= *Bibliotheca Tomitana*, III]. Constanța, 2001.

BAUMANN, V. H. Aspecte din viața spirituală a populației rurale din zona gurilor Dunării în pragul noului ev creștin, *Peuce (S. N.)*, 11, 2013, 67–100.

CHUVIN, P. *Chronique des derniers païens: La disparition du paganisme dans l'Empire romain, du règne de Constantin à celui de Justinien*. Paris, 1991.

DIJKSTRA, J. H. F. Chapter 1: The avenging sword? Imperial legislation on temples in the 4th and early 5th centuries, *Dissidence and persecution in Byzantium: from Constantine to Michael Psellos*, D. Džino, R. W. Strickler (eds.) [= *Byzantina Australiensia*, 26]. Leiden – Boston, 2021, 13–51.

DINTCHEV, V. On the ethno-cultural features of the village population on the present Bulgarian territory in the 4th century AD, *Archaeologia Bulgarica*, II, 1998, № 2, 64–87.

DODDS, E. R. *Pagan and Christian in an Age of Anxiety: Some Aspects of Religious Experience from Marcus Aurelius to Constantine*. New York, 1970.

GEHN, U., B. WARD-PERKINS. Danube provinces and north Balkans, *The Last Statues of Antiquity*, R. R. R. Smith, B. Ward-Perkins (eds.). Oxford, 2016, 80–86.

HAMPARTŪMIAN, N. *Corpus Cultus Equitis Thracii IV: Moesia Inferior (Ramanian Section) and Dacia* [= *Études préliminaires aux religions orientales dans l'Empire romain*, 74]. Leiden – Boston, 1979.

JACOBS, I. Old statues, new meanings. Literary, epigraphic and archaeological evidence for Christian reidentification of statuary, *Byzantinische Zeitschrift*, CXIII, 2020, № 3, 789–836.

KAZAROW, G. *Die Denkmäler des thrakischen Reitergottes in Bulgarien*. Budapest, 1938.

KRISTENSEN, T. M. *Making and breaking the Gods. Christian responses to pagan sculptures in Late Antiquity*. Aarhus, 2013.

KRISTENSEN, T. M. Statues, *The Oxford handbook of early Christian archaeology*, W. R. Caraher, T. W. Davis, D. K. Pettegrew (eds.). Oxford – New York, 2019, 333–349.

KRISTENSEN, T. M., STIRLING, L. The lives and afterlives of Greek and Roman sculptures: from use to refuse, *The afterlife of Greek and Roman sculptures. Late Antique responses and practices*, T. M. Kristensen, L. Stirling (eds.). Michigan, 2019, 3–24.

KRUG, A. Kreuze auf antiken bildwerken, *Studia in honorem Aleksandrae Dimitrova-Milcheva: Югоизточна Европа през Античността, VI в. пр. Хр. – началото на VII в. сл. Хр.*, Е. Генчева (ред.). София, 2008, 548–557.

LAVAN, L. Political talismans? Residual ‘pagan’ statues in Late Antique public space, *The Archaeology of Late Antique Paganism*, L. Lavan and M. Mulryan (eds.) [= *Late Antique Archaeology*, 7]. Leiden – Boston, 2011, 439–477.

LENAGHAN, J. Re-use in fourth-century portrait statues, *The last statues of Antiquity*, R. R. Smith, B. Ward-Perkins (eds.). Oxford, 2016, 267–279.

RUSEV, N. Burial Rituals in the Period of Late Antiquity on the Territory of the Province of Second Moesia, *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 381–404.

SAUER, E. *The archaeology of religious hatred in the Roman and Early Medieval world*. Stroud, 2009.

SMITH, R. R. R. Statue practice in the Late Roman Empire, *The Last Statues of Antiquity*, R. R. R. Smith, B. Ward-Perkins (eds.). Oxford, 2016, 2–27.

SUCEVEANU, A. *Fântânela. Contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea Romană*. București, 1998.

TORBATOV, S. Emperor Constantine I and the Downfall of Paganism in the Eastern Balkans: Archaeological evidence, *Cruce și misiune. Sfinții Împărați Constantin și Elena – promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii*, II. București, 2013, 531–549.

VAGALINSKI, L. On the Upper Chronological Limit of the Votive Reliefs of the Thracian Horseman, *Archaeologia Bulgarica*, I, 1997, № 2, 46–50.

VOINEA, V., B. SZMONIEWSKI. O groapă rituală descoperită în zona Cheile Dobrogei – „Peștera Craniilor” (com. Grădina, jud. Constanța), *Pontica*, 43, 2010, 191–202.

WARD-PERKINS, B. Statues at the end of antiquity, *The Last Statues of Antiquity*, R. R. R. Smith, B. Ward-Perkins (eds.). Oxford, 2016, 28–40.

WARD-PERKINS, B. The end of the statue habit, AD 284–620, *The Last Statues of Antiquity*, R. R. R. Smith, B. Ward-Perkins (eds.). Oxford, 2016, 295–308.

WITSCHERL, C. Late Antique sculpture, *The Oxford handbook of Roman sculpture*, E. A. Friedland, M. G. Sobocinski, E. K. Gazda (eds.). Oxford – New York, 2015, 323–339.

УРБАНИЗЪМ И ГРАДСКИ ЖИВОТ

АЛАДЖОВ, Д. Късноантичното строителство в нашите земи (IV–VI в.), *Вести на Народния музей в Хасково*, 1, 1964, 213–241.

АЛАДЖОВ, А. Византийският град и българите VII–IX век (по

археологически данни) [= *Дисертации*, IV]. София, 2010.

АНГЕЛОВ, А. *Марцианопол – история и археология*. Варна, 1999.

АНГЕЛОВ, А. Марцианопол (Marcianopolis), *Римски и ранновизантийски градове и крепости в България*, I. София, 2002, 105–122.

АНГЕЛОВ, А. Християнството в Марцианопол, *Религиозният туризъм: манастирите – носители на българската духовност*. Варна, 2008, 106–120.

АНГЕЛОВА, С., И. БЪЧВАРОВ. Дуросторум през Късната античност (IV–VII век), *Римски и ранновизантийски селища в България*, III. София, 2008, 82–101.

АТАНАСОВ, Г. *Дуросторум–Дръстър–Силистра*. Силистра, 1988.

АТАНАСОВ, Г. Дворецът на доростолските епископи от V–VI век, *Известия на Регионален исторически музей – Русе*, 9, 2005, 100–112.

АТАНАСОВ, Г. Римо-византийски кастил на Дуросторум – Доростол върху дунавския бряг в Силистра, *Археология*, LIV, 2013, № 1, 52–70.

АТАНАСОВ, Г. *Християнският Дуросторум–Дръстър. Доростолската епархия през Късната античност и Средновековието (IV–XIV в.): история, археология, култура, изкуство*. Варна – Велико Търново, 2007.

АТАНАСОВ, Г., Й. ВАЛЕРИЕВ. Антична крепост Залдапа – квартали северно и южно от базилика № 3, *Археологически открития и разкопки през 2019 г.*, II. София, 2020, 729–732.

АТАНАСОВ, Г., К. МИХАЙЛОВ. Принос към късноантичната фортификация на Дуросторум (Силистра): опит за реконструкция, *Сборник Добруджа*, 33, 2014, 51–93.

АТАНАСОВ, Г., Н. БУДРИ, А. МИЛАНОВА, Д. МОРО, Й. ВАЛЕРИЕВ.

Антична крепост Залдапа – сектор „Северозапад“ и базилика № 2, *Археологически открития и разкопки през 2019 г.*, II. София, 2020, 732–737.

АТАНАСОВ, Г., Н. Д. РУССЕ. Крепостные ворота ранневизантийского Доростола и средневекового Дрыстра VI–X вв., *Stratum plus*, 2014, № 6, 237–247.

АТАНАСОВ, Г., СВ. ГАНЧЕВА. Къде е бил лагерът на *Milites IIII Constantini* (Notitia Dignitatum, 9, 86–87) в Durostorum (Силистра), *In memoriam Theophili Ivanov по случай 100-годишнината от рождението му*, К. Панайотова (ред.) [= *Известия на Националния археологически институт*, 48]. София, 2021, 257–272.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Един виден гражданин на Одесос в VI в., *Известия на Народния музей – Варна*, 14 (29), 1978, 117–120.

БОНЕВ, В., Е. ВАСИЛЕВА, К. МАДЖАРОВ, Я. ДИМИТРОВА. Антична и средновековна крепост на нос Чиракман, *Археологически открития и разкопки през 2020 г.*, II. София, 2021, 1055–1059.

БОЯДЖИЕВ, С. Римски терми на територията на България II–III в., *Археология на българските земи*, 2, 2006, 37–79.

ВАЛЕРИЕВ, Й. От архивите – за античния град Залдапа (тогава все още „Абтаат кале / Абритус“), *Сборник в чест на 60 години проф. д.и.н. Георги Атанасов*, Г. Атанасов (ред.) [= *Сборник Добруджа*, 32]. Силистра, 2017, 161–168.

ВАЧЕВА, К. Конструктивни и технически особености на отоплението на римските бани в България, *Археология*, XXXVI, 1994, № 1, 1–8.

ВАЧЕВА, К. Големите терми на Одесос – 50 години по-късно, *Известия на Народния музей Варна*, 44 (59), 2008, 333–347.

ВЕЛИНОВ, АН. Византийският град на Балканите и в Мала Азия (средата на VI – средата на VII век) – упадък, трансформация и тенденции в развитието, *Realia Byzantino-Balcanica: Сборник в*

чест на 60-годишнината на проф. Хр. Матанов, Й. Бенчева (съст.). София, 2014, 116–137.

ВЕЛКОВ, В. Бележки върху социално-икономическото развитие на град Одесос през късноантичната епоха, *Известия на Варненското археологическо дружество*, 10, 1956, 109–117.

ВЕЛКОВ, В. *Градът в Тракия и Дакия през Късната античност (IV–VI в.)*. София, 1959.

ВЪЛЧЕВ, М. Първите планове на Залдапа в архива на Карел Шкорпил, *Сборник в чест на 60 години проф. д.и.н. Георги Атанасов*, Г. Атанасов (ред.) [= *Сборник Добруджа*, 32]. Силистра, 2017, 169–176.

ГЕОРГИЕВ, П. *Римските терми на Одесос*. Варна, 2006.

ДЕРМЕНДЖИЕВ, Е. Хигиенни съоръжения в цитаделата на Калиакра, *Известия на Бургаския музей*, 5, 2015, 218–227.

ДИМИТРОВ, З. Амфитеатър в Дуросторум (?), *Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Stephcae Angelova*, Л. Гетов (ред.) [= *Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis*, Suppl. V]. София, 2010, 327–340.

ДИМИТРОВ, М. *Дионисополис: история, топография, укрепителна система, архитектура, бит и култура, монетосечене и монетообръщение*. Варна, 2001.

ДИМИТРОВ, М. Разкопки на крепостните стени на Дионисопол (Балчик), *Известия на Окръжния исторически музей и Българското историческо дружество – град Толбухин [Добрич]*, 1, 1973, 183–186.

ДИМИТРОВ, М. Укрепленията на Дионисополис – Карвуна, Балчик – древност и съвремие. И. Божилов, М. Димитров (ред.). Добрич, 1990, 25–48.

ДИНЧЕВ, В. Notitiae episcopatum, Theophylactus Simocatta и S. Oiteanu: Zikideva и долното Подунавие в края на VI – началото на VII в., *In honorem professoris Георги Кузманов*, В. Динчев (ред.) [= *Известия на Национален археологически институт и музей*, 41] София, 2013, 453–493.

ДИНЧЕВ, В. Градътицърквата през Късната античност: архитектурни и градоустройствени измерения, *Проф. Борис Борисов, ученици и приятели*, Б. Борисов (ред.) [= *Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и българската археология*, 2]. Велико Търново, 2016, 309–324.

ДИНЧЕВ, В. Класификация на късноантичните градове – аспекти, възможности и решения, *Археология*, LX, 1998, № 3–4, 25–33.

ДИНЧЕВ, В. Новите късноримски центове на Scythia и Moesia Secunda, *Сборник в памет на професор Велизар Велков*, Хр. Попов, А. Тенчева (ред.). София, 2009, 414–448.

ДИНЧЕВ, В. По въпроса за урбанизацията на Moesia Inferior, *In honorem professoris Stanislav Stanilov*, А. Божкова, Б. Петрунова, А. Аладжов, В. Григоров (ред.) [= *Известия на Национален археологически институт и музей*, 43]. София, 2016, 32–64.

ДИНЧЕВ, В. Провинциалните столици на късноантичните диоцези Thracia и Dacia, *90 години Музеят на София: Сборник с доклади от Национална научна конференция, гр. София, 12–14 ноември 2018 г.*, Цв. Йотов (отг. ред.) [= *Сердика–Средец–София*, 8]. София, 2020, 206–231.

ИВАНОВ, А. Бани и къпане през Късната античност от територията на България. – в: *LABedia: Енциклопедия на Късната античност на Балканите*. 2022, <https://labalkans.org/en/labedia/topography/cities/buildings-spectacles-late-antiquity-bulgaria> (03.06.2023).

ИВАНОВ, А. Сгради за зрелища през Късната античност в България, *LABedia: Енциклопедия на Късната античност на Балканите*. 2022, <https://labalkans.org/en/labedia/topography/cities/buildings-spectacles-late-antiquity-bulgaria>

spectacles-late-antiquity-bulgaria (03.06.2023).

ИВАНОВ, А. Сгради за зрелища, превърнати в църкви през Късната античност, от територията на България, *LABedia: Енциклопедия на Късната античност на Балканите*. 2022, [https:// ps://labalkans.org/en/labedia/topography/cities/buildings-spectacles-converted-to-churches-late-antiquity-bulgaria](https://ps://labalkans.org/en/labedia/topography/cities/buildings-spectacles-converted-to-churches-late-antiquity-bulgaria) (03.06.2023).

ИВАНОВ, Р. (съст.). *Римски и ранновизантийски градове в България*, I. София, 2002.

ИВАНОВ, Р. (съст.). *Римски и ранновизантийски селища в България*, II. София, 2003.

ИВАНОВ, Р. (съст.). *Римски и ранновизантийски селища в България*, III. София, 2008.

ИВАНОВ, Р. *Долнодунавската отбранителна система между Дортикум и Дуросторум от Август до Маврикий*. София, 1999.

ИВАНОВ, Р. Дуросторум (Durostorum), *Римски и ранновизантийски селища в България*, II. София, 2003, 75–86.

ИВАНОВ, Р., Г. АТАНАСОВ, П. ДОНЕВСКИ. *Античният Дуросторум. История на Силистра*, I. Силистра – София, 2006.

ИВАНОВ, Т. *Абритус: римски кастел и ранновизантийски град в Долна Мизия*, I. София 1980.

ИВАНОВ, Т. Градоустройството през римската и късноантичната епоха в България, *Археология*, IX, 1967, № 4, 10–29.

ЙОСИФОВА, М. Античният Тиризис и ранновизантийският Акре (селището на нос Калиакра), *Римски и ранновизантийски селища в България*, III. София, 2008, 136–161.

КИРИЛОВ, Ч. Значими археологически проучвания в Балчик: крепостта „Хоризонт“, *60 години Исторически музей – Балчик: Сборник с научни публикации*, Р. Енчева, П. Петрова, Д. Станчева, Ч. Кирилов, В. Чаков, Н. Похлупкова (ред.). Варна, 2021, 33–39.

КИРИЛОВ, Ч., Р. КОЛЕВА. Мнимият прабългарски вал в Балчик, *Плиска – Преслав*, 13, 2018, 465–483.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Разкопки на късноантична и средновековна крепост в кв. Хоризонт, гр. Балчик, *Археологически открития и разкопки през 2009 г.* София, 2010, 529–530.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Археологически разкопки на обект: Късноантична и средновековна крепост в кв. Хоризонт, гр. Балчик, *Археологически открития и разкопки през 2010 г.* София, 2011, 469–470.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Археологически разкопки на обект Късноантична и средновековна крепост в кв. „Хоризонт“, Балчик, *Археологически открития и разкопки през 2013 г.* София, 2014, 637–538.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Археологически разкопки на късноантична и средновековна крепост в гр. Балчик, кв. „Хоризонт“, *Археологически открития и разкопки през 2015 г.* София, 2016, 718–722.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Късноантична и средновековна крепост в кв. „Хоризонт“, гр. Балчик, *Археологически открития и разкопки през 2017 г.* София, 2018, 522–524.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Късноантична и средновековна крепост в кв. „Хоризонт“, гр. Балчик, *Археологически открития и разкопки през 2018 г.* София, 2019, 500–502.

КОЛЕВА, Р., Ч. КИРИЛОВ, Р. ЕНЧЕВА. Късноантична и средновековна крепост в кв. „Хоризонт“, Балчик, *Археологически открития и разкопки през 2020 г.*, II. София, 2021, 1060–1062.

КУЗМАНОВ, Г. Ранновизантийска керамика от кастела на нос Калиакра, *Археология*, XX, 1978, № 2, 21–26.

КУЗМАНОВ, Г. Ранновизантийски керамичен комплекс от крепостта Овеч, *Известия на Народния музей – Варна*, 10 (25), 1974, 312–316.

КУЗМАНОВ, Г. Типология и хронология на ранновизантийските амфори (IV–VI в.), *Археология*, XV, 1973, № 1, 14–21.

КУЗОВ, ХР. Прилежащи водни съоръжения по северната крепостна стена на късноантичния Одесос, *Късноримският кастел „Ковачевско кале“ и българските земи през IV–VI век*, 2, 2019, 72–93.

КУЗОВ, ХР., М. МАНОЛОВА-ВОЙКОВА, Т. РОКОВ. Тимум – малко известен град по добруджанското крайбрежие, *Каварна – средище на българския североизток: Сборник доклади от научна конференция*, Б. Петрунова, Хр. Кузов, Д. Мирчева (ред.). Велико Търново, 2007, 140–163.

КУЗОВ, ХР., М. МАНОЛОВА-ВОЙКОВА, Т. РОКОВ. Археологически сондажни проучвания на крепостта Тимимум до гр. Каварна, *Археологически открития и разкопки през 2006 г.* София, 2007, 320–323.

КУЗОВ, ХР., М. МАНОЛОВА-ВОЙКОВА, Т. РОКОВ. Археологически сондажни проучвания на крепостта Тимимум до гр. Каварна, *Археологически открития и разкопки през 2007 г.* София, 2008, 454–458.

КУРБАТОВ, Г. *Основные проблемы внутреннего развития ранневизантийского города (IV–VII вв.)*. Ленинград, 1971.

МАРКОВ, Н. Къпането и баните в произведенията на ранните християнски писатели, *Изследвания в чест на Ставри Топалов по случай неговата 75-годишнина*, И. Маразов, И. Прокопов, К. Дочев, П. Балабанов (ред.). София, 2017, 341–345.

МИЛАЧКОВ, В. *Балчик – древност и съвремие*. Добрич, 1990.

МИНЧЕВ, А. Одесос през Късната античност (IV – началото на VII в.), *10 книги за Варна*. Варна, 2007, 9–113.

МИНЧЕВ, А. *Одесос през Късната античност (IV – началото на VII век)*. Варна, 2022.

МИНЧЕВ, А., В. ЙОТОВ, Е. МИРЧЕВА. Нова късноантична баня от Одесос (V–VI в.), *Археологически открития и разкопки през 2019 г.*, II. София, 2020, 697–699.

МИНЧЕВ, А., В. ЙОТОВ, Е. МИРЧЕВА, Късноантична баня и сгради на улица „Цариброд“ № 10 във Варна, *Археологически открития и разкопки през 2020 г.*, II. София, 2021, 642–644.

МУТАФЧИЕВ, П. Съдбините на средновековния Дръстър, *Избрани произведения*, II. София, 1973, 19–103.

ОВЧАРОВ, Д. *Византийски и български крепости, V–X в.* София, 1982.

ОВЧАРОВ, Д. Ранновизантийското крепостно строителство по нашите земи (V–VII в.), *Известия на Българското историческо дружество*, 19, 1974, 223–248.

ОВЧАРОВ, Д. Черноморският лимес на ранна Византия и тирзис Акре, *Каварна – средище на българския североизток. Сборник доклади от научна конференция*. Б. Петрунова, Хр. Кузов, Д. Мирчева (ред.). Велико Търново, 2007, 101–111.

ПЕТРУНОВА, Б., Е. ЕНДАРОВА, Ф. ПЕТРУНОВ. НАР „Калиакра“, *Археологически открития и разкопки през 2020 г.*, II. София, 2021, 1051–1054.

ПОПОВА-МОРОЗ, В. Силистренската гробница и късноконстантиновата епоха, *Проблеми на изкуството*, 1991, № 1, 42–49.

ПРЕШЛЕНОВ, ХР. Одесос (Odessos, Odessus): функционално-градоустройствена схема и архитектурни пространства (VI в. пр. Хр. – VII в. сл. Хр.), *Римски и ранновизантийски градове в България*, I. София, 2002, 59–80.

ТОДОРОВ, Я. *Durostorum: принос към античната история на Силистра*. София, 1927.

ТОРБАТОВ, С. *Късноантичният град Залдапа*. София, 2000.

ТОРБАТОВ, С. Залдапа, *Римски и ранновизантийски селища в България*, II. София, 2003, 87–109.

ТОРБАТОВ, С. Късноримската баня в Добрич, *Научни съобщения на Съюза на учените в България – клон Добрич*, 4, 2002, 161–167.

ТОРБАТОВ, С. *Укрепителната система на провинция Скития (края на III–VII в.)*. Велико Търново, 2002.

ТОТЕВ, Б., Д. ДОБРЕВ. Проучване на късноантично водохранилище на Залдапа, *Археологически открития и разкопки през 2019 г.*, II. София, 2020, 737–739.

ТОНЕВ, Л. *Градоустройството по българските земи през Античността*. София, 1995.

ХАРИЗАНОВ, А. *Пещи за керамика в днешните български земи през I–VI век* [= *Дисертации*, XV]. София, 2019.

ШКОРПИЛ, К. *Шосе Durostorum – Marcianopolis*, *Сборник Добруджа*, 10, 1993, 32–46.

ШКОРПИЛ, Х., К. ШКОРПИЛ. Обяснения към плана на гр. Варна, *Известия на Варненското археологическо дружество*, 2, 1909, 54–71.

АЧИМ, I. *Paysage urbain Tardo-Antiquité à Histria: les églises paléochrétiennes entre le cadre architectural et la liturgie*, *Dacia (S. N.)*, 56, 2012, 125–167.

АЧИМ, I. *Réflexions sur les monuments de culte chrétien dans l'urbanisme. Scénographie urbaine en Scythie entre adaptation et transformation durant l'antiquité tardive*, *Transition from late paganism to early Christianity in the architecture and art in the Balkans*, I. Topalilov, B. Georgiev (eds.) [= *Studia Academica Šumenensia*, 3]. Shumen, 2016, 47–71.

АЧИМ, I. *The 'intra urbem' dead and burials in the Lower Danube area during the Late Antiquity: Traditional urbanism vs. new Christian anthropology*, *Settlements of Life and Death. Studies from Prehistory*

to Middle Ages. *Proceedings of an International Colloquium, Tulcea, 25th–28th of May 2016*. F. Gogâltan, S.-C. Ailincăi (eds.) [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Arheologie*, 14]. Cluj-Napoca, 2016, 365–386.

ACHIM, I., V. BOTTEZ, M. ANGELESCU, L. CLIANTE, A. ȚÂRLEA, A. LIȚU. A city reconfigured: old and new research concerning Late Roman urbanism in Istros, *The Greeks and Romans in the Black Sea and the Importance of the Pontic Region for the Graeco-Roman World (7th century BC – 5th century AD): 20 Years On (1997–2017)*. *Proceedings of the Sixth International Congress on Black Sea Antiquities (Constanța – 18–22 September 2017)*, G. R. Tsetsckhladze, A. Avram, J. Hargrave (eds.). Oxford, 2021, 477–487.

ALEXANDRESCU, C.-G., C. GUGL. The Troesmis-project 2011–2015: Research questions and methodology, *Troesmis: A Changing Landscape. Romans and the Others in the Lower Danube Region in the First Century BC – Third Century AD*, C.-G. Alexandrescu (ed.) [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Arheologie*, 12]. Cluj-Napoca, 2016, 9–21.

ALEXANDRESCU, C.-G., C. GUGL. Troesmis: from the Legionary Fortress to the Byzantine Fortification, *Limes XXII: Proceedings of the 22nd International congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012*. L. Vagalinski, N. Sharankov (eds.) [= *Bulletin of the National Archaeological Institute*, 42]. Sofia, 2015, 251–257.

ALEXANDRESCU, C.-G., C. GUGL, B. KAINRATH. *Troesmis I: Die Forschungen von 2010–2014*. Cluj-Napoca, 2016.

ALEXANDRU, N. Early Christianity in the Grecian town of Callatis, in Scythia Minor, *¿Qué implica ser medievalista? Prácticas y reflexiones en torno al oficio del historiador*, 1. Mar de Plata, 2012, 107–135.

ALEXANDRU, N., R. CONSTANTIN, M. IONESCU. Callatis – stratigrafie, topografie si urbanism, *Pontica*, 42, 2012, 437–463.

ALEXANDRU, N., R. CONSTANTIN, M. IONESCU. Noi date despre limita de vest a incintei callatiene, *Pontica*, 55, Suppl. 8, 2022, 119–131.

ANGELESCU, M. *Histria: cent campagnes archéologiques*. London – Chisinau, 2019.

ANGELESCU, M. Histria: considérations sur la possibilité de l'existence des horrea, *Pontica*, 52, 2019, 39–81.

ATANASOV, G. Durostorum–Dorostol(os)–Drastar/Dristra–Silistra: The Danubian fortress from the beginning of the 4th to the beginning of the 19th c., *Thracian, Greek, Roman and Medieval Cities, Residences and Fortresses in Bulgaria*, R. Ivanov (ed.). Sofia, 2015, 493–587.

ATANASOV, G. Le palais des évêques de *Durostorum* des Ve–VIe siècles, *Pontica*, 37–38, 2004–2005, 276–287.

ATANASOV, G., K. MIHAYLOV. Contributions to the Late Antique Fortification of Durostorum (Silistra): An Attempt at Reconstruction, Addenda et corrigenda, *Archaeologia Bulgarica*, XXII, 2018, № 1, 81–108.

ATANASOV, G., Y. VALERIEV. Basilica # 1 with a Newly Discovered Crypt from the Roman / Early Byzantine City of Zaldapa: Addenda et corrigenda, *Archaeologia Bulgarica*, XXV, 2021, № 2, 45–80.

ATANASOV, G., Y. VALERIEV. La résidence épiscopale à proximité de la cathédrale de la ville romano-byzantine de *Zaldapa* dans la province de Scythie, *Archaeologia Bulgarica*, XXIV, 2020, № 1, 33–58.

AVRAM, A. Histria, *Ancient Greek colonies in the Black Sea*, I [= *Publication of the Archaeological Institute of Northern Greece*, 4]. Thessaloniki, 2003, 279–339.

BĂJENARU, C. A new boundary stone between Kasiana and Speloucha discovered at Ulmetum, *Dacia (S. N.)*, 65, 2021, 121–125.

BĂJENARU, C. Fine wares from the excavations of the late roman fort at Ulmetum (province of Scythia): Chronology of the late 4th and 5th century main contexts, *Rei Cretariæ Romanæ Favtorvm Acta*, 15, 2018, 501–510.

BARNEA, I. Les thermes de Dinogetia, *Dacia (S. N.)*, 11, 1967, 225–252.

BARNEA, A., I. BARNEA, I. BOGDAN CĂTĂNICIU, M. MĂRGINEARU-CĂRSTOIU, G. PAPUK. *Tropaeum Traiani*, I. București, 1979.

BAUMANN, V. H. *Noviodunum: șantier arheologic 1995–2009* [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Patrimonium*, 5]. Tulcea, 2010.

BELDIMAN, C., V. RUSU-BOLINDET, D.-M. SZTANCS, A. BADESCU. Bone Artefacts from Histria, *Materiale și cercetări arheologice*, 10, 2014, 221–241.

BOMGARDNER, D. L. *The story of the Roman amphitheatre*. London – New York, 2001.

BOTTEZ, V.–V. Old digs, new data: archaeological topography of the southern part of the acropolis of Istros during the Greek period (the Basilica Pârvan Sector), *The Danubian Lands between the Black, Aegean and Adriatic Seas (7th Century BC – 10th Century AD)*, G. R. Tsetschlade, A. Avram, J. Hargrave (eds.). Oxford, 2015, 364–369.

BOWES, K. Christians in the amphitheater? The “Christianization” of spectacle buildings and martyrial memory, *Mélanges de l’École française de Rome – Moyen Âge*, 126-1, 2014, 93–114.

BORN, R. Die Christianisierung der spätantiken Städte in der Provinz Scythia Minor, *Die spätantike Stadt und ihre Christianisierung: Symposion vom 14. bis 16. Februar 2000 in Halle/Saal*. Wiesbaden, 2003, 73–84.

BUZOIANU, L., M. BARBULESCU. *Tomis: comentariu istoric și arheologic* [= *Biblioteca Tomitana*, IX]. Constanța, 2012.

CARBONI, V., M. IACOB. *I laterizi con marchi di fabbrica delle mura di Ibida e l’edilizia di committenza imperiale nella provincia Scythia* [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Arheologie*, 16]. Constanța, 2017.

CÂRSTOIU, M. M., V. APOSTOL. Antiquité tardive: notes sur la fortification d’Argamum, *Caiete achitectură restaurare arheologie*, 8, 2017, 59–102.

CÂRSTOIU, M. M., V. APOSTOL. Apostol. La fortification romaine de Tropaem Traiani, *Caiete achitectură restaurare arheologie*, 7, 2016, 33–94.

CÂRSTOIU, M. M., V. APOSTOL. La fortification d'Halmyris. Étude architecturale des portes ouest et nord, *Caiete achitectură restaurare arheologie*, 6, 2015, 37–78.

CĂTĂNICIU, I. Semnificatia ultimelor schimbari in urbanismul de la Tropaeum Traiani, *Pontica*, 28–29, 1998, 201–214.

CĂTĂNICIU, I. Changements du projet de la citadelle Tropaenses l'époque constantinienne, *Der Limes an der unteren Donau von Diokletian bis Heraklios*, G. v. Bülow, A. Miltscheva (eds.). Sofia, 1999, 259–269.

CLAUDE, D. *Die byzantinische Stadt in 6. Jahrhundert*. München, 1969.

COVACEF, Z. Capidava în secolul VI e.n: Cîteva observații pe baza cercetarilor din sectorul V al cetății, *Pontica*, 21–22, 1988–1989, 187–196.

COVACEF, Z. Ulmetum 2004 – după 90 de ani, *Pontica*, 37–38, 2005, 439–451.

GEROV, B. Marcianopolis im Lichte der historischen Angaben und der archäologischen, epigraphischen und numismatischen Materialien und Forschungen, *Studia Balcanica*, 10, 1975, 49–72.

DAGRON, G. Le christianisme dans la ville byzantine, *Dumbarton Oaks Papers*, 31, 1977, 3–25.

DINTCHEV, V. Classification of the Late Antique Cities in the Dioceses of Thracia and Dacia, *Archaeologia Bulgarica*, III, 1999, № 3, 39–73.

DINTCHEV, V. Town and Church in Late Antiquity. Architectural and Urbanistic Dimensions, *Proceedings of the First International Roman and Late Antique Thrace Conference "Cities, Territories and Identities" (Plovdiv, 3rd–7th October 2016)*, L. Vagalinski, M. Raycheva, D. Boteva, N. Sharankov (eds.) [= *Bulletin of the National Archaeological Institute*, 44]. Sofia, 2018, 357–370.

DINTCHEV, V. The provincial capitals of the Late Antique dioceses of Thracia and Dacia, *Roman Provincial Capitals under Transition. Pro-*

ceedings of the International Conference Held in Plovdiv 4–7 November 2019. M. Raycheva, M. Steskal (eds.) [= *Sonderschriften Band*, 61]. Holzhausen – Wien, 2021, 233–254.

DUMANOV, B. Das Diadem aus Varna – ein interessanter Vertreter der spätantiken Juwelierkunst, *Archaeologia Bulgarica*, I, 1997, № 2, 51–56.

FAGAN, G. *Bathing in public in the Roman World*. Michigan, 1999.

FLORESCU, GR., R. FLORESCU, P. DIACONU. *Capidava*. București, 1958.

FLORESCU, R. Urbanizarea Dobrogei romane, *Pontica*, 23, 1990, 97–127.

FLORESCU, R., Z. COVACEF. Stratigrafia Capidavei romane târzii și feudale timpurii, *Pontica*, 21–22, 1988–1989, 197–248.

FREND, W. Town and Countryside in Early Christianity, *The Church in Town and Countryside* [= *Studies in Church History*, 16]. Oxford, 1979, 25–42.

GEORGESCU, V., S. LASCU. *Callatis: micromonografie*. Mangalia, 1995.

GOSTAR, N. Caspio Aegisos, *Danubius*, 4, 1970, 113–121.

GRABHERR, G., B. KAINRATH. Geophysical research at Troesmis 2011–2015, *Troesmis: A Changing Landscape. Romans and the Others in the Lower Danube Region in the First Century BC – Third Century AD*, Cristina-Georgeta Alexandrescu (ed.) [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Arheologie*, 12]. Cluj-Napoca, 2016, 23–32.

HANSON, J. W. *An Urban Geography of the Roman World, 100 BC to AD 300*. Oxford, 2016.

HAYNES, I., D. BOGDAN, F. TOPOLEANU. Salsovia: a Roman fort and town on the Lower Danube, *The Lower Danube in Antiquity (VI c. BC – VI c. AD): International Archaeological Conference, Bulgaria-Tutrakan, 6–7.10.2005*, L. Vagalinski (ed.). Sofia, 2007, 131–140.

HOLUBEANU, I. Noi interpretări privind rangul scaunului bisericesc de la Tomis în secolele al V-lea și al VI-lea p. Chr., *Pontica*, 48–49, 2015–2016, 25–60.

HOWARD-JOHNSTON, J. Urban Continuity in the Balkans in the Early Middle Ages, *Ancient Bulgaria*, A. Poulter (ed.). Nottingham, 1983, 242–254.

IACOB, M., A. IBBA, D. PARASCHIV, A. TEATINI. La città romana di (L) Ibida, in *Scythia Minor: Le ricerche recenti e l'accordo di collaborazione tra l'Istituto di Ricerche Eco-Museali di Tulcea e l'Università di Sassari, Culti e religiosità nelle provincie danubiane: Atti nel II Convegno Internazionale Ferrara 20–22 Novembre 2013*, L. Zerbini, L. Audione, S. Ripà (eds.). Bologna, 2015, 559–573.

IOSSIFOVA, M. Le bain de la Basse Antiquité du suburbium d'Akre. Architecture, fonctionnement et apport social, *The Roman and Late Roman city. The international conference (Veliko Turnovo 26–30 July 2000)*, L. Slokoska, R. Ivanov, V. Dintchev (eds.). Sofia, 2002, 255–259.

IVANOV, R. Durostorum – Castra, canabae, municipium, vici, *Roman cities in Bulgaria*, R. Ivanov (ed.) [= *Corpus of Ancient and Medieval Settlements in Modern Bulgaria*, I]. Sofia, 2012, 45–108.

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, M. *Orgame / Argamum*. Tulcea, 2001.

MARÉCHAL, S. *Public baths and bathing habits in Late Antiquity: A study of evidences from Italy, North Africa and Palestine A.D. 285–700* [= *Late Antique Archaeology (supplementary series)*, VI]. Leiden – Boston, 2020.

MINČEV, A. Marcianopolis christiana, *Das Christentum in Bulgarien und auf der übrigen Balkanhalbinsel in der Spätantike und im frühen Mittelalte*, V. Gjuzev, R. Pillinger (Hrsg.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 5]. Wien, 1987, 297–306.

MOREAU, D., G. ATANASOV, N. BEAUDRY. The archaeology of the Late Roman city of Zaldapa: the status questions in 2016 (with an appendix of seasons 2017–2019), *Archaeology of a World of changes – Late Roman and Early Byzantine architecture, sculpture and landscape: Se-*

lected Papers from the 23rd International Congress of Byzantine Studies (Belgrade, 22–27 August 2016) in memoriam Claudiae Barsanti, D. Moreau, C. S. Snively, A. Guiglia, I. Baldini, L. Milanović, I. Popović, N. Beaudry, O. Heinrich-Tamáška (eds.) [= *BAR International Series*, 2973]. Oxford, 2020, 35–55.

NICOLAE, C. Carsium. Date noi despre planimetria fortificației (sec. IV–VI p.Chr.), *Pontica*, 52, 2019, 127–146. OPAIȚ, A., A. BARNEA, B. GRIGORAȘ, A. PANAIȚE, D. HĂLMAGI. *Dinogetia II: Amforele romane*, A. Panaite (ed.) [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Arheologie*, 22]. Cluj-Napoca, 2022.

OPRIȘ, I. C. *Ceramica romană târzie și paleobizantină de la Capidava în contextul descoperirilor de la Dunărea de Jos (sec. IV–VI p. Chr.)*. București, 2003.

OPRIȘ, I. C., A. RAȚIU. *Capidava*, II. Cluj-Napoca, 2017.

OPRIȘ, I. C., A. RAȚIU, T. POTĂRNICHE. Băile romane de la Capidava: raport de cercertare arheologică preventive, *Cercetări Arheologice*, 25, 2018, 3–28.

PÂRVAN, V. *Cetatea Tropaeum: considerații istorice*. Bucurest, 1912.

PICKETT, J. A social explanation of the disappearance of Roman thermae, *Journal of Late Antiquity*, 14/2, 2021, 375–414.

POULTER, A. Town and Country in Moesia Inferior, *Ancient Bulgaria*, A. Poulter (ed.). Nottingham, 1983, 74–118.

PREDA, C., E. POPESCU, P. DIACONU. Săpăturile arheologice de la Mangalia (Callatis), *Materiale și cercetări arheologice*, 8, 1962, 439–455.

RĂDULESCU, A. *Monumente romano-bizantine din sectorul de vest al cetății Tomis*. Constanța, 1966.

RADULESCU, A. Recherches archéologiques récentes dans le périmètre de la cité de Tomis, *Études Byzantines et post-Byzantines*, 2, 1991, 23–45.

RAȚIU, A., I. C. OPRIȘ. Roman military baths from *Capidava* (second to

third century AD), *Roman Army and Local Society in the Limes Provinces of the Roman Empire. Papers of an International Conference, Iași, June 4th–6th, 2018*, Pharos, L. Mihailescu-Bîrliba, W. Spickermann (eds.) [= *Studien zur griechisch-römischen Antike*, 42]. Rahden, 2019, 263–282.

RIZOS, E. *New Cities in Late Antiquity. Documents and Archaeology* [Bibliothèque de l'Antiquité tardive, 35]. Turnhout, 2017.

RUBEL, A. The town of (L)Ibida / Slava Rusă (Scythia Minor) in the context of a new defence strategy of the Empire in Late Antiquity, *Experiencing the Frontier and the Frontier of Experience. Barbarian perspectives and Roman strategies to deal with new threats*, A. Rubel, H.-U. Voß (eds.) [= *Archaeopress Roman Archaeology*, 47]. Oxford, 2020, 208–228.

SÂMPETRU, M. *Orașe și cetăți romane târzii la Dunărea de Jos*. București, 1994.

SÂMPETRU, M. *Tropaeum Traiani*, II. București, 1984.

SÂMPETRU, M., E. NICOLAE. Depot monétaire de l'époque Constantinienne de Трораем, *Поселищният живот в древна Тракия: III международен симпозиум „Кабиле“, 7–21 май 1993*, Ямбол, Д. Драганов (ред). Ямбол, 1994, 363–366.

SCOPRAN, C. *Limes Scythiae: Topographical and Stratigraphical Research on the Late Roman Fortifications on the Lower Danube* [= *BAR International Series*, 88]. Oxford, 1980.

STĂNESCU, R.-O. Amphorae ex Aegysso: Fragments from Older Excavations, *Peuce (S. N.)*, 16, 2018, 205–226.

STREINU, A., I. ACHIM. Street with a View over the Centuries: The Ceramic Material from the Street A in Front of the Crypt Basilica at Histria (I), *Journal of Late Antiquity*, 8/4, 2021, 127–155.

STREINU, M.-C. Revisiting the Tomis amphitheatre – theories and hypothesis, *Pontica*, 48–49, 2015–2016, 177–184.

SUCEVEANU, A. Contribuții la istoria orașelor romane din Dobrogea: note de geografie istorică, *Historia urbana*, 2, 1993, 137–148.

SUCEVEANU, A. *Histria XIII. La basilique épiscopale*. București, 2007.

SUCEVEANU, A. Observations sur la stratigraphie des cités de la Dobroudja aux IIe–IVe s. à la lumière des fouilles d’Histria, *Dacia (S. N.)*, 13, 1969, 329–366.

SUCEVEANU, A., M. ZAHARIADE, F. TOPOLEANU, G. P. BORDEA. *Halmyris*, I [= *Biblioteca Istro-Pontica, seria Arheologie*, 4]. Cluj-Napoca, 2003.

SZTANCS, D.-M., C. BELDIMAN, V. RUSU-BOLINDET, A. BADESCU. Contribuții la cunoașterea industriei Antice a materiilor dure animale din dobrogea. Ace de os descoperite la Histria – sectorul basilica extra muros, *Acta terrae septemcastrensis*, 10, 2011, 157–184.

TAFRALI, O. La cité pontique de Callati, recherches et fouilles, *Arta și arheologia*, 1, 1927, 17–55.

TĂPKOVA-ZAIMOVA, V. Durostorum et l’hagiographie de la haute époque, *Von der Scythia zur Dobrudža, 4. bulgarisch-österreichisches Symposium in Dobric 1994*, C. Choliolchiev, R. Harreither, R. Pillinger (eds.) [= *Miscellanea Bulgarica*, 11]. Wien, 1997, 109–114.

TEODOR, A. Antique layers of Tomis, *International Conference of Architectural Research 2012 Proceedings: (Re)writing history*, B.-G. Jöger, D. Comșa (eds.). Bucharest, 2012, 307.

THEODORESCU, D. L’edifice romano-byzantin de Callatis, *Dacia (S. N.)*, 7, 1963, 257–300.

THEODORESCU, D. Raport special nr. 6, Prima campanie de săpături la Callatis, *Anuarul Comisiei Monumentelor Istorice pe 1915*. București, 1916, 31–36.

TOMAS, A. Connecting to public water: the rural landscape and water supply in Lower Moesia, *Archaeologia Bulgarica*, XV, 2011, № 2, 59–72.

TOPOLEANU, F. Vase de tip ploscă descoperite recent în Dobrogea (sec.VI p. Chr.), *Moesica et Christiana: Studies in Honour of Professor Alexandru Barnea*, A. Panaite, R. Cirjan, C. Căpiță (éds.). Brăila, 2016, 455–461.

TORBATOV, S. *The Late Antique City of Zaldapa*. Sofia, 2000.

TSAROV, I. The aqueducts of the Roman camps on the Lower Danube, *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 195–210.

VAGALINSKI, L. Arenas of Roman Thrace, *The Roman and Late Roman city: The International Conference (Veliko Turnovo 26–30 July 2000)*, L. Ruseva-Slokoska, R. Ivanov, V. Dintchev (eds.). Sofia, 2002, 279–289.

VELKOV, V. *Cities in Thrace and Dacia in Late Antiquity*. Amsterdam, 1977.

WATSCHEWA, K. *Bibliographie der roemischen Baeder in Bulgarien*. Warna. 2010.

YEGÜL, F. *Baths and Bathing in Classical Antiquity*. New York, 1992.

YEGÜL, F. *Bathing in the Roman world*. New York, 2010.

YEGÜL, F. Roman imperial baths and thermae, *A companion to Roman architecture*. R. B. Ulrich, C. K. Quenemoen (eds.). Pondicherry, 2014, 299–323.

ZAHARIADE, M. The Tetrarchic Reorganization of the Limes Scythicus, *The Lower Danube in Antiquity (VI c. BC – VI c. AD): International Archaeological Conference, Bulgaria – Tutrakan, 6–7.10.2005*, L. Vagalinski (ed.). Sofia, 2007, 293–304.

ZYTKA, M. *A cultural history of bathing in Late Antiquity and Early Byzantium*. London–New York, 2019.

ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ, Δ. *Η περιφερειακή οργάνωση των οικισμών της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας κατά την Πρώιμη Βυζαντινή Περίοδο (4ος – 6ος αι.)*, Α' [= *Βυζαντινά Κείμενα και Μελέτες*, 53Α]. Θεσσαλονίκη, 2010.

ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ, Δ. *Η περιφερειακή οργάνωση των οικισμών της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας κατά την Πρώιμη Βυζαντινή Περίοδο (4ος – 6ος αι.), Β' [= Βυζαντινά Κείμενα και Μελέτες, 53В].* Θεσσαλονίκη, 2010.

ИЗВЪНГРАДСКИ СЕЛИЩНИ ФОРМИ: КРЕПОСТИ, СЕЛА

БОБЧЕВА, Л. *Археологическа карта на Толбухински окръг.* София, 1974.

ВАСИЛЧИН, И. Археологически разкопки на нос Шабла през 1978 и 1979, *Сборник Добруджа*, 11, 1994, 10–24.

ДИМИТРОВ, М. Ранновизантийски укрепления по западния бряг на Черно море (V–VII в.), *Сборник Добруджа*, 2, 1985, 120–128.

ДИНЧЕВ, В. Основните понятия в селищното изследване и конкретното им приложение – примерът с античните градове, *Старини*, 1999, № 1, 63–68.

ДИНЧЕВ, В. Полуградските укрепени селища през римската, късноантичната и ранновизантийската епоха (I – нач. на VII в.) в днешните български земи, *История*, 1996, № 3–4, 99–104.

ДИНЧЕВ, В. Селата в днешната българска територия през късноримската епоха (края на III – края на IV в.), *Известия на Археологическия институт*, 39, 2006, 243–270.

ДИНЧЕВ, В. Селото в днешната българска територия през ранновизантийската епоха, *Сборник в чест на проф. Маргарита Тачева*, К. Бошнаков, Д. Ботева (ред.) [= *Jubilaeus*, 5]. София, 2002, 156–163.

ЙОТОВ, В., А. МИНЧЕВ. *Късноантична крепост на нос Св. Атанас: туристически наръчник.* Варна, 2013.

КИРИЛОВ, Ч. Меч или рало? Размисли относно края на

късноантичната селищна мрежа в Тракия, *Тракия през Средновековието и османската епоха: характер и динамика на селищния живот (XII–XVIII век)*. Сборник статии от научна конференция, проведена на 27–28.11.2014 г. в София. Д. Стоянова, Ч. Кирилов (ред.). София, 2020, 11–26.

ПЕТКОВ, Е. За локализацията и историята на антични укрепления в района на град Тутракан, *Сборник Добруджа*, 20, 2002, 139–144.

РАШЕВ, Р. *Старобългарски укрепления на Долен Дунав (VII–XI в.)*. Варна, 1982.

ТОТЕВ, Б., Д. ДОБРЕВ, В. ВЪРБАНОВ. Археологически разкопки на късноантичната крепост Кария, *Археологически открития и разкопки през 2020 г. Книга II*, София, 2021, 782–784.

ТОРБАТОВ, С., И. ХРИСТАКИЕВ. Сондажни проучвания на късноантично укрепление на нос Шабла, *Археологически открития и разкопки през 1995 г.* София, 1996, 75–76.

ХРИСТОВ, И. *Mare Ponticum. Крайбрежни крепости и пристанищни зони в провинция Хемимонт, V–VII век*. София, 2018.

ШКОРПИЛ, К. Постройки в Абобском укреплении, *Известия Русского археологического института в Константинополе*, 10, 1905, 62–152.

IONESCU, M., G. PAPUC. *Sistemul de apărare a litoralului Dobrogei romane (secolele I–VII p. Chr.)*. Constanța, 2005.

KOSTOVA, R. Surviving behind the Limes (between Durostorum, Marcianopolis and the Black Sea): Settlement Pattern in North-Eastern Bulgaria 4th to 10th Centuries, *Der Donaulimes in der Spätantike und im Frühmittelalter*, P. Soustal, A. Tcholakova, A. Schwarcz (eds.). Wien, 2016, 235–248.

MALGORZATA, B. L. *The Roman and early Byzantine fortifications of Lower Moesia and Northern Thrace*. Wrocław, 1982.

OPRIȘ, I. C., O. ȚENȚEA, V. CĂLINA. The Roman frontier in Dobrudja: Several fortifications not excavated or with undetermined planimetric features, *Journal of Ancient History and Archaeology*, 2020, № 4, 14–38.

POPESCU, E. Le village en Scythie Mineure (Dobroudja) à l'époque protobyzantine, *Les villages dans l'Empire byzantin (IVe–XVe siècle)*, J.-P. Sodini, J. Lefort, C. Morrisson (eds.) [= *Réalités byzantines*, 11]. Paris, 2005, 363–380.

POPESCU, E. Satul în Scythia Minor (Dobrogea) în epoca protobizantină, *Omagiu Virgil Cândea la 75 de ani*, P. H. Stahl (ed.), București, 2002, 143–165.

SUCEVEANU, A. *Fântânele: contribuții la studiul vieții rurale în Dobrogea romană*. București, 1998.

TOMAS, A. *Inter Moesos et Thracas: The rural hinterland of Novae in Lower Moesia (1st–6th centuries AD)*. Oxford, 2016.

НЕКРОПОЛИ И ГРОБНИЧНА АРХИТЕКТУРА

АНГЕЛОВА, С. *Силистренската гробница*. Силистра, 1976.

АТАНАСОВ, Г. *Римската гробница в Дуросторум – Силистра*. Силистра, 2005.

АТАНАСОВ, Г., G. RADOSLAVOVA. Ancient Tombs from Abritus and Durostorum, *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos XXIV*, 2008, 187–199.

ВЪЛЕВА, Ю. Погребения ad sanctos през ранните християнски векове, *Проблеми на изкуството*, 2000, № 4, 59–62.

ГАТЕВ, Й. *Погребален обред по Западното Черноморско крайбрежие през Късната античност (IV–VI в.)* [Непубликуван автореферат на дисертация]. София, 2004.

ГЕРАСИМОВ, Т. Късноантична гробница от Маркианопол, *Известия на Българското археологическо дружество*, 12, 1961, 53–56.

ГОЧЕВА, З. Късноантична гробница от Марцианопол при с. Река Девня, Варненски окръг, *Музеи и паметници на културата*, 1968, № 3, 2–23.

ДИМИТРОВ, Д. ИЛ. Раннохристиянска гробница от с. Река Девня, *Известия на Българското археологическо дружество*, 11, 1960, 95–101.

ДИМИТРОВ, Д. ИЛ., К. ГОРАНОВ. Раннохристиянска гробница в Одесос, *Музеи и паметници на културата*, 1970, № 3, 3–5.

ДИМИТРОВ, Д. П. Стил и дата на стенописите от късноантичната гробница при Силистра, *Археология*, III, 1961, № 1, 10–21.

ДИМИТРОВ, Д. П., М. ЧИЧИКОВА. *Късноантичната гробница при Силистра*. София, 1986.

ДОНЕВСКИ, П., Г. МИЛОШЕВИЧ. Късноантични гробници от Силистра (Дуросторум), *Сборник Добруджа*, 20, 2002, 41–54.

КУЗМАНОВ, Г. Късноантичен некропол от кастела на Акре (Калиакра), *Thracia Antiqua*, 5, 217–223.

КУЗМАНОВ, Г. Раннохристиянска гробница на нос Калиакра, *Музеи и паметници на културата*, 1971, № 2, 6–8.

МИНЧЕВ, А., П. ГЕОРГИЕВ. Раннохристиянска гробница със стенописи край с. Осеново, Варненско, *Известия на Народния музей – Варна*, 17 (32), 1981, № 1, 9–16.

МИРЧЕВ, М. Гробни находки във Варна и Варненско, *Известия на Народния музей – Варна*, 4 (19), 1968, 217–224.

МИРЧЕВ, М. Една раннохристиянска гробница, *Известия на Варненското археологическо дружество в гр. Сталин [Варна]*, 9, 1953, 121.

МИРЧЕВ, М. Късноримският некропол на Одесос. *Известия на Варненското археологическо дружество в гр. Сталин [Варна]*, 8, 1951, 91–97.

МИРЧЕВ, М. Паметници на гробната архитектура в Одесос и неговата околност, *Изследвания в чест на академик Димитър Дечев по случай 80-годишнината му*. София, 1958, 569–582.

ПОПОВА-МОРОЗ, В. Силистренската гробница и късноантичната епоха, *Проблеми на изкуството*, 1991, № 1, 42–50.

РУСЕВ, Н. Некрополите на Одесос през Късната античност, *Bulgarian e-Journal of Archaeology*, 2018, № 6, 133–144.

САЛКИН, А., Д. ТОПТАНОВ. Некрополи от скални гробници по Добруджанското черноморско крайбрежие от нос Калиакра до село Камен бряг, *Terra antiqua Balcanica*, 3, 1988, 195–198.

ATANASOV, G. Late Antique tomb in Durostorum–Silistra and its master, *Pontica*, 40 2007, 447–468.

BUCOVALA, M. Medalioane ceramice descoperite într-un mormânt de epocă romană la Tomis, *Pontica*, 6, 1973, 97–103.

CHRYSOS, E. Legal Concepts for the Barbarians' Settlement on Roman Soil, *Das Reich und die Barbaren*, E. K. Chrysos, A. Schwarcz (eds.). Wien, 1982, 13–23.

CIRJAN, C. Necropola de epocă feudal-timpurie de la Gîrlița-Ostrov. Săpăturile efectuate în anul 1969, *Pontica*, 2, 1969, 111–134.

CIRJAN, C. Un mormânt creștin descoperit la Tomis, *Pontica*, 3, 1970, 383–389.

IONESCU, M., N. ALEXANDRU, R. CONSTANTIN. Noi cercetări în necropola paleocreștină callatiană, *Pontica*, 35–36, 2002–2003, 225–278.

IONESCU, M., N. ALEXANDRU, R. CONSTANTIN. Morminte de tip hypogeu din necropola callatiană de epocă romano-bizantină, *Pontica*, 35–36 (2002–2003), 279–292.

MILOŠEVIĆ, G., P. DONEVSKI. The Late Antique Tombs at Silistra (Durostorum), *Der Limes an der unteren Donau von Diocletian bis Heraclios: Vorträge der internationalen Konferenz Svištov (1.–5. September 1998)*, G. von Bülow, A. Dimitrova-Milčeva (eds.). Sofia, 1999, 245–258.

PILLINGER, R., A. MINČEV, P. GEORGIEV, *Ein frühchristliches Grabmal mit Wandmalerei bei Ossenovo: (Bezirk Varna/Bulgarien)* [Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Balkankommission: Schriften der Balkankommission, Bd.17], Wien, 1989.

SIMION, G. Ensemble funéraire de la nécropole tumulaire de Noviodunum (Isaccea) avec une expertise de S. Apostolescu, T. Apostolescu, A. Scarlat și V. Zoran, *Dacia (S. N.)*, 38–39, 1994–1995, 121–149.

SIMION, G. Le rapport entre les tombes de la nécropole tumulaire romaine et la société de Noviodunum au IIeme ap. J. C., *Istros*, 15, 2007, 177–194.

SOFICARU, A. D. Propunere pentru o tipologie uniformă a mormintelor romano-bizantine din Dobrogea, *Peuce (S. N.)*, 5, 2007, 297–312.

VALEVA, J. La peinture funéraire dans les provinces orientales de L'Empire Romain dans L'Antiquité Tardive, *Hortus artium medievalium: Journal of the International Research center of Late Antiquity and Middle ages*. Zagreb – Motovun, 2001, № 7, 167–208.

VALEVA, J. Architecture and Decoration of Late Antique Tombs in the Diocese of Thracia and Eastern Illyricum, *Funerary Landscapes of the Late Antique "oecumene": Contextualizing Epigraphic and Archeological Evidence of Mortuary Practice. Proceedings of an International Conference in Heidelberg, May 30–June 1, 2019*, S. Ardeleanu, J. C. C. Díaz (eds.) [= *Cultural Heritage: Materiality – Text – Edition (KEMTE)*, 3]. Heidelberg, 2023, 325–363.

НУМИЗМАТИКА

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. За някои варварски нападения в земите около днешния Шумен през V век (по нумизматични данни), *Годишник на музеите в Северна България*, 15, 1989, 64–67.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Паричните отношения по Долни Дунав през V век, *Трудове на катедри по история и богословие в ШУ „Епископ Константин Преславски“*, 1, Шумен, 1997, 60–67.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Още за варварските имитации в монетното обращение през VI в., *Нумизматика и сфрагистика*, 1, 1998, 70–75.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Нумизматични данни за крепостта Стана, Шуменско през ранновизантийската епоха, *Трудове на катедрите по история и богословие в ШУ „Епископ Константин Преславски“*, 2, 1998, 25–28.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Картината на монетното обръщение в Шуменска крепост през късната античност, *The Roman and Late Roman City. The international conference (Veliko Turnovo 26–30 July 2000)*, L. Slokoska, R. Ivanov, V. Dintchev (eds.). Sofia, 2002, 375–377.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Историческата съдба на крепостите при Стан и Войвода, V–VII век (по нумизматични данни), *Плиска – Преслав*, 9, 2003, 116–121.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Провинциите Крайбрежна Дакия и Мизия Втора в светлината на монетните находки от V век, *Нумизматика и епиграфика*, 1, 2003, 83–95.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Контролната функция на византийската държава във финансите и търговията през V–VII в., *Проблеми и предизвикателства на археологическите и културно-историческите проучвания*. Пловдив, 2009, 176–187.

ВЛАДИМИРОВА-АЛАДЖОВА, Д. Паричният номинал семис през V

век, *Сборник в памет на професор Велизар Велков*, Хр. Попов, А. Тенчева (ред.). София, 2009, 45–461.

ГАНЧЕВА, С. Монетна циркулация в късноантичния кастил в Дуросторум (края на III–VII в.), *Сборник Добруджа*, 30, 2015, 445–460.

ГАНЧЕВА, С. Монетната циркулация в Дуросторум като отражение на кризата в Римската империя (294–498 г.), *Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания*, 4, 2019, 263–274.

ГЕРАСИМОВ, Т. Изглед от Маркианопол върху монети, *Известия на Археологическия институт*, 28, 1965, 254–257.

ДИМИТРОВ, К. Монетна циркулация в Нове (Мизия II) през 378 – 612 г. Статистика и исторически интерпретация, *Сборник в памет на професор Велизар Велков*, Хр. Попов, А. Тенчева (ред.). София, 2009, 345–365.

ДИМИТРОВ, М. Монетите от Дионисополис–Карвуна: извор за административната, политическата и стопанската история на северозападното Черноморие от IV в. пр. Хр. до средата на XV век, *Numismatic and sphragistic contributions to ancient and medieval history of Dobroudja: International symposium – Dobrich, October 4–8, 1993*, С. Торбатов, В. Йотов (ред.) [= *Сборник Добруджа*, 12]. Добрич, 1995, 173–179.

ЙОТОВ, В. Екзагии от музеите в Толбухин и Силистра, *Нумизматика*, 2, 1988, 18–20.

КУЗМАНОВ, Г. Съкровище от ранновизантийски монети на нос Калиакра, *Векове*, 1975, № 4, 77–80.

ЛАЗАРЕНКО, И. Нумизматични данни за датиране опожаряването на Одесос по време на император Ираклий, *Известия на Народния музей Варна*, 34–35, 1998–1999, 150–166.

ЛАЗАРОВ, Л. Монети от 16 нумии на Юстиниан I, сечени в Тесалоника и открити в България, *Нумизматика*, 1991, № 1–2, 16–21.

ЛАЗАРОВ, Л. *Данни за монетната циркулация на Провадийската крепост (по материали от Дългополския музей)* [= Нумизматични проучвания и материали, III]. Велико Търново, 2001.

МИНЧЕВ, А. *Бронзови теглилки от Средновековието и османския период във Варненския археологически музей, Българските земи през средновековието (VII—XVIII в.). Международна конференция в чест на 70-годишнината на проф. Александър Кузев, Варна, 12–14 септември, 2002 г.*, В. Йотов, В. Павлова (ред.) [= *Acta musei Varnaensis*, III-1]. Варна, 2005, 241–252.

МИХАЙЛОВ, СТ. *Видове номинали в монетното обръщение на византийските провинции Скития и Втора Мизия (498–681 г.), Нумизматични, сфрагистични и епиграфски приноси към историята на Черноморското крайбрежие. Международна конференция в памет на ст.н.с. Милко Мирчев, Варна, 15–17 септември 2005 г.*, И. Лазаренко (ред.) [= *Acta musei Varnaensis*, VII-1]. Варна, 2008, 278–300.

МИХАЙЛОВ, СТ. *Колективните монетни находки от VI–VII век като извор за заплащането на труда през Ранновизантийската епоха, Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и българската археология*, 1. Б. Борисов (ред.). Велико Търново, 2010, 683–692.

МИХАЙЛОВ, СТ. *Етапи в паричната циркулация през ранновизантийската епоха (498–681) в провинция Втора Мизия, Нумизматика, сфрагистика и епиграфика*, 6, 2010, 109–122.

МИХАЙЛОВ, СТ. *Циркулация на бронзовите монети на император Маврикий (582–602) на територията на ранновизантийската провинция Втора Мизия, Известия на Регионален исторически музей – Разград*, 1, 2014, 476–487.

МИХАЙЛОВ, СТ. *Монети от Тесалоника с номинал 16 нумии открити в територията на ранновизантийската провинция Втора Мизия, Средновековния човек и неговия свят / Medieval man and his world*, Р. Костова (съст./ed.). Велико Търново, 2014, 609–619.

МИХАЙЛОВ, СТ. Колективна находка от бронзови монети на византийския император Ираклий (610–641), *Сборник Добруджа*, 32, 2017, 587–590.

МИХАЙЛОВ, СТ. Парична стойност на монетите в обращение в периода 498-681 г. на територията на ранновизантийската провинция Втора Мизия, *Нумизматика, сфрагистика и епиграфика*, 14, 2018, 125–135.

МИХАЙЛОВ, СТ. Монетите на император Юстиниан I (527–565) в паричното обращение на провинция Втора Мизия, *Владетел, държава и църква на Балканите през Средновековието: Сборник с доклади от международна научна конференция, посветена на 60-годишнината на проф. д-р Пламен Павлов*, 1. Велико Търново, 2020, 367–385.

МИХАЙЛОВ, СТ. Колективна монетна находка от VI в. от територията на град Варна, *Годишник на Националния археологически музей*, 14, 2020, 355–367.

МИХАЙЛОВ, СТ., Р. ЙОСИФОВ. Монети от крепостта в местността Градище край Габрово, *Известия на Регионалния исторически музей – Велико Търново*, 27, 2012, 139–181.

ПАНУШЕВ, В. Монетни находки от античното и средновековното селище край село Топола, Добричко, *Сборник Добруджа*, 9, 1992, 112–126.

ТОРБАТОВ, С. Ранновизантийско златно монетно съкровище от Залдапа (провинция Скития), *Нумизматика и сфрагистика*, 1, 1998, 64–69.

ТОРБАТОВ, С. *Монетната циркулация в градището край Одърци (310 г. пр. Хр. – 610 г. сл. Хр.)*. Велико Търново, 2002.

ТОРБАТОВ, С. Ранновизантийско монетно съкровище от кастела Carea/Creas (провинция Скития), *Нумизматика и сфрагистика*, 9, 2006, 20–27.

ЮРУКОВА, Й. Варварски подражания на византийски бронзови

монети от VI в., *Археология*, VII, 1965, № 1, 21–23.

ЮРУКОВА, Й. Монетните съкровища от селата Реселец и Ракита, Плевенско, *Годишник на Археологическия институт с музей*, 1, 2001, 214–222.

BAUMANN, V. Aspecte ale circulației monetare de la Gurile Dunării în secolul al IV-lea, *Peuce*, 12, 1996, 243–284.

BUTCHER, K. The Coins, Nicopolis ad Istrum: a Roman, Late Roman and Early Byzantine City, *Journal of Roman Studies Monograph*, 8, 1995, 304–314.

CULICĂ, V. Moneda mărunță romano-bizantină din sec. V e. n. și unele replici în plumb de la Izvoarele, jud. Constanța, *Pontica*, 5, 1972, 267–300.

CURTA, F. Invasion or inflation? Sixth-to seventh-century Byzantine coin hoards in Eastern and Southeastern Europe, *Annali dell'Istituto Italiano de Numismatica*, 43, 1996, 65–224.

CUSTUREA, G. *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. VI–VIII)*. Constanța, 2019.

CUSTUREA, G. Date noi privind circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. VI–VII p. Chr.), *Pontica*, 37–38, 2004–2005, 491–536.

CUSTUREA, G. Ponduri antice și medievale descoperite recent în Dobrogea, *Pontica*, 42, 2009, 671–682.

CUSTUREA, G. Monede bizantine recent descoperite în Dobrogea (sec. VI–VII), *Pontica*, 45, 2012, 617–635.

CUSTUREA, G. Un posibil depozit monetar bizantin descoperit pe coasta de vest a Marii Negre, *Pontica*, 51, 2018, 609–617.

CUSTUREA, G. *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. VI–VIII)*. Constanța, 2019.

CUSTUREA, G. Date noi privind ponduri antice și medievale târzii de-

scoperite în Dobrogea, *Pontica*, 53, 2020, 483–491.

CUSTUREA, G., T. CLIANTE. Monede bizantine descoperite în Dobrogea (sec. VI–VII p. Chr.), *Pontica*, 39, 2006, 423–434.

CUSTUREA, G., G. TALMAȚCHI. *Repetoriul tezaurelor monetare din Dobrogea*. Constanta, 2011.

DIMA, M., D. ELEFTERESCU. *Monnaies de Durostorum – Ostrov (4e siècle av. J.-C. – 6e siècle ap. J.-C.)*. Wetteren, 2009.

DIMITROV, K. Novae (Moesia II) under the Tetrarchy to the Sole Reign of Constantine I (AD 294–330): Coin Finds and History, *Limes XXII: Proceedings of the 22nd International congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012*. L. Vagalinski, N. Sharankov (eds.) [= *Bulletin of the National Archaeological Institute*, 42]. Sofia, 2015, 825–829.

DUNCAN, G. L. *Coin Circulation in the Danubian and Balkan Provinces of the Roman Empire AD 294–578* [= *Royal Numismatic Society Special Publication*, 26]. London 1993.

GÂNDILĂ, A. Sixth-to-Seventh Century Coin Circulation in Dobrudja, *Cercetări numismatice*, 9–11, 2003–2005, 109–166.

GÂNDILĂ, A. Early Byzantine Capidava. The numismatic evidence, *Cercetări numismatice*, 12–13, 2006–2007, 97–122.

GÂNDILĂ, A. Some aspects of the monetary circulation in the Byzantine province of Scythia during the sixth – seventh centuries, *Нумизматични, сфрагистични и епиграфски приноси към историята на Черноморското крайбрежие. Международна конференция в памет на ст.н.с. Милко Мирчев, Варна, 15–17 септември 2005 г.*, И. Лазаренко (ред.) [= *Acta musei Varnaensis*, VII-1]. Варна, 2008, 301–339.

GUEST, P. The late Roman and early Byzantine coins, *The transition to Late Antiquity. Excavations and survey at Dichin, a Late Roman to Early Byzantine fort and a Roman Aqueduct*, A. Poulter (ed.). Oxford, 2019, 237–279.

IACOB, M. Tezaurul de monede romane târzii de la Argamum (Cap Dolojman, jud. Tulcea), *Simpozion de Numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la Proclamarea Independenței României, Chișinău, 24–26 septembrie 2002, Comunicări, studii și note*. București, 2003, 113–136.

IACOB, M. Le monete raccontano la storia di una città. Il caso della polis Ibida (Moesia Inferiore/Scythia Minore), *Preatti del I Workshop Internazionale di Numismatica „Numismatica e Archeologia. Monete, stratigrafie e contesti. Dati a confronto”*. Roma, 2011, 241–247.

ISVORANU, TH. Monede descoperite la Constanța în cartierul Ville Noi, *Studii și cercetări de numismatică*, 3 (15), 2012, 19–72.

ISVORANU, T., M. DABÎȚA. Coin finds in the southern area of *Histria*, *Materiale și cercetări arheologice (S. N.)*, 10, 2014, 157–171.

ISVORANU, T., M. DABÎȚA. Descoperiri monetare la Histria – sectorul Sud (2013–2017), *Materiale și cercetări arheologice (S. N.)*, 14, 2018, 211–230.

JURUKOVA, J. Les invasions slaves au Sud du Danube d’après les trésors monétaires en Bulgarie, *Byzantino-bulgarica*, 3, 1970, 253–263.

JURUKOVA, J. Trouvailles monétaires de Sadovetz, *Die Spätantiken Befestigungen von Sadovec (Bulgarien): Ergebnisse der deutsch-bulgarisch-österreichischen Ausgrabungen 1934–1937*. München, 1992, 279–328.

MIHAYLOV, ST. Life-span of the settlements in the provinces *Moesia Secunda* and *Scythia* as evidenced by coins finds (late 5th – early 7th C. AD), *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 461–475.

MIHAYLOV, ST. Early Byzantine Coins (6th century AD) from Izvoarele (Constanța County), *Cultura și civilizație la Dunarea de jos*, 29, 2016, 90–96.

MIHAYLOV, ST. Life-span of the Settlements in the Provinces of *Moesia Secunda* and *Scythia* as Evidenced by Coin Finds (late 5th – early 7th

c. AD), *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 461–476.

MIHAYLOV, ST., B. TOTEV, D. DOBREV, K. LAVYSH. The Hoards of Early Byzantine Coins from the Monastery in Slavnata kanara (preliminary report), *XV International Numismatic Congress Taormina 2015: Proceedings*, I. Roma – Mesina, 2017, 1017–1020.

MINCHEV, A. Three Early Byzantine Imperial Weights at the Museum of Archaeology in Varna, *Нумизматични и сфрагистични приноси към историята на Западното Черноморие: Международна конференция Варна, 12–15 септември 2001 г.*, В. Йотов, И. Лазаранко (ред.) [= *Acta pusei Varnaensis*, II]. Варна, 2004, 207–216.

MINCHEV, A. Early Byzantine weights found in Northeastern Bulgaria and some notes on their production, distribution and use, *Нумизматични, сфрагистични и епиграфски приноси към историята на Черноморското крайбрежие. Международна конференция в памет на ст.н.с. Милко Мирчев, Варна, 15–17 септември 2005 г.*, И. Лазаренко (ред.) [= *Acta musei Varnaensis*, VII-2]. Варна, 2008, 7–40.

MOISIL, D. The Danube Limes and the Barbaricum (294–498 A.D.): A Study in Coin Circulation, *Histoire & Mesure*, XVII, 2002, № 3–4, 1–24.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, E. Cronica descoperirilor monetare din Nordul Dobrogei, *Peuce*, 8, 1980, 499–513.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, E. Monede antice si bizantine descoperite la Troesmis, *Peuce*, 8, 1980, 248–288.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, E., C. OPAIȚ. Cronica descoperirilor monetare din Nordul Dobrogei (II), *Peuce*, 9, 1984, 267–279.

OCHEȘEANU, R. Monede rare și inedite din colecțiile Muzeului de Arheologie, *Pontica*, 5, 1972, 485–495.

OCHEȘEANU, R. Ponduri romano-byzantine in colectiile din Romania, *Studii și cercetări de numismatică*, 8, 1984, 89–93.

OCHEȘEANU, R. Tezaurul de nummii constantinieni de la Arrubium (1908). Contribuții la cunoașterea circulației monetare în Scythia Minor între anii 318–324, *Peuce*, 10, 1991, 417–455.

OCHEȘEANU, R. Circulația monetară în perioada 395–491/518 în Dobrogea, *Istro-Pontica: Muzeul Tulcean la a 50-a aniversare 1950–2000*. M. Iacob, E. Oberländer-Târnoveanu, F. Topoleanu, (eds.). Tulcea, 2000, 455–483.

OCHEȘEANU, R. *Les monnaies en Dobroudja de 270 à 498 (Scythie Mineure, Mésie Seconde)*. Wetteren, 2006.

OCHEȘEANU, R., A. DUMITRAȘCU. Un tezaur de la Theodosius I descoperit la Medgidia, *Pontica*, 5, 1972, 537–546.

PANAITE, A., A. VÎLCU. Roman and Byzantine coins discovered at Tro-paeum Traiani in sector A, between the years 2005–2016, *Materiale și cercetări arheologice*, 2019, 157–169.

PAPASIMA, T., C. CHIRIAC. Monede romane de la Dumbrăveni (jud. Constanța), *Pontica*, 28–29, 1995–1996, 267–269.

POENARU-BORDEA, GH. Problèmes historiques de la Dobroudja (VIe–VIIe siècles) à la lumière des monnaies byzantines traitées par des méthodes statistiques, *Statistics and Numismatics. Statistique et Numismatique* [= *PACT: Journal of the European Study Group on Physical, Chemical and Mathematical Techniques Applied to Archaeology*, 5]. Strasbourg, 1981, 365–377.

POENARU-BORDEA, GH., V. BAUMANN. Monede romane și bizantine provenite din nordul Dobrogei, *Peuce*, 4, 1973–1975, 133–173.

POENARU-BORDEA, GH., R. OCHEȘEANU. Contribuții la cunoașterea circulației monedei de bronz în secolul al V-lea p. Chr. la Tomis, *Studii și cercetări de numismatică*, 10, 1993, 67–90.

POENARU-BORDEA, GH., R. OCHEȘEANU. Probleme istorice dobro-gene (secolele VI–VII) în lumina monedelor bizantine din colecția Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, 31/3, 1980, 377–396.

POENARU-BORDEA, GH., R. OCHEȘEANU. Tezaurul de monede romane târzii descoperit la Beștepe, *Pontica*, 23, 1990, 277–314.

POENARU-BORDEA, GH., E. NICOLAE., A. POPESCU. Contributions numismatiques à l'histoire de Noviodunum aux VIe–VIIe siècles, *Studii și cercetări de numismatică*, 11, 1995, 135–161.

POENARU-BORDEA, GH., R. OCHEȘEANU, E. NICOLAE. Le Trésor de monnaies du Bas-Empire Romain découvert à Ulmetum en 1912, *Rivista italiana di numismatica et scienze affini*, 90, 1988, 295–328.

POENARU-BORDEA, GH., R. OCHEȘEANU, E. NICOLAE. Axiopolis aux IIIe–VIIe siècles de n.è. à la lumière des découvertes monétaires, *Studii și cercetări de numismatică*, 9, 1989, 53–74.

POENARU-BORDEA, GH., R. OCHEȘEANU, A. POPESCU. Monede grecești, romane și byzantine din Dobrogea în colecția Muzeului din Brăila, *Studii și cercetări numismatică*, 12, 1997, 83–118.

POPESCU, A. Late Roman coins (Late 3th – Late 5th century A.D.) discovered at *Noviodunum* (Isaccea, Tulcea county), *Numismatic and sfragistic contributions to ancient and medieval history of Dobroudja: International symposium – Dobrich, October 4–8, 1993*, C. Торбатов, В. Йотов (ред.) [= *Сборник Добруджа*, 12]. Добрич, 1995, 109–121.

POPESCU, A. Monede romane târzii (sf. sec. III – sf. sec. V e.n.) descoperite la Noviodunum (Isaccea, jud. Tulcea), *Studii și cercetări de numismatică*, 10, 1993, 47–66.

POPESCU, A. Noi descoperiri de monede romane și bizantine de la Dinogetia și Salsovia, *Cercetari numismatice*, 8, 2002, 81–85.

POPESCU, A. Noi date numismatice privind istoria Dinogetiei romane și bizantine, *Cercetari numismatice*, 18, 2012, 15–23.

POPESCU, A., M. IACOB. *Monede romane și bizantine timpurii descoperite la Noviodunum din colecția Muzeului de istorie și arheologie Tulcea*. Iași, 2016.

VASILESCU, D., G. CUSTUREA, G. TALMAȚCHI. A problematic group of Late Roman bronze coins from Dobruja, *Oltenia*, 22–23, 2015–2016, 213–256.

VERTAN, A., R. OCHEȘEANU. Tezaurul de monede romane târzii de la Straja (jud. Constanța), *Pontica*, 20, 1987, 147–179.

VLADIMIROVA-ALADZHOVA, D. Control Measures from the Late Antiquity, *Archeologia Bulgarica*, III, 1997, № 1, 119–25.

VLADIMIROVA-ALADZHOVA, D. Numismatic Evidence about the Intensity of Barbarian Invasions into the Province of Lower Moesia during the 5th Century, *Stephanos nomismatikos: Edith Schönert-Geiss zum 65. Geburtstag (Griechisches Münzwerk)*, U. Peter (Hrsg.). Berlin, 1998, 643–649.

VLADIMIROVA-ALADZHOVA, D. A Fifth Century Coin Hoard Nearby the Village of Staro Selo, Tutrakan Region, *The Lower Danube in Antiquity (VI c. BC – VI c. AD): International Archaeological Conference, Bulgaria-Tutrakan, 6–7.10.2005*, L. Vagalinski (ed.). Sofia, 2007, 315–320.

VLADIMIROVA-ALADZHOVA, D. About the Early Byzantine Glass Exa-gia from Bulgaria, *Miscellanea numismatica Antiquitatis: In honorem septagenarii magistri Virgilio Mihailescu-Bîrliba oblata*, V. Spinei, L. Munteanu (eds.). București, 2008, 239–250.

СФРАГИСТИКА

ВЪРБАНОВ, В., Г. МИТЕВ. Късноримска оловна търговска пломба от Трансмариска, *Известия на Регионален исторически музей – Разград*, 3, 2021, 287–293.

ЙОРДАНОВ, И. Дуросторум – Доростол – Дръстър според данните на сфрагистиката (VI–XIV в.), *Сборник Добруджа*, 30, 2015, 49–103.

BARNEA, I. Plombs byzantins de la collection Michel C. Souza, *Revue des Études Sud-Est Européennes*, VII, 1969, № 1, 21–33.

BARNEA, I. Relațiile provinciei Schythia Minor cu Asia Mică, Siria și Egiptul, *Pontica*, 5, 1972, 251–265.

BARNEA, I. Sigilii bizantine de la Noviodunum (II), *Studii și cercetări de numismatică*, 6, 1975, 159–162.

BARNEA, I. Sigilii bizantine de la Durostorum–Dorostolon, *Pontica*, 15, 1982, 201–212.

BARNEA, I. Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (II), *Pontica*, 18, 1985, 235–248.

BARNEA, I. Byzantinische Bleisiegel aus Rumänien, *Byzantina*, 13 (1), 1985, 295–312.

BARNEA, I. Sceaux byzantins inédits de Dobroudja, *Revue des Études Sud-Est Européennes*, XXIV, 1986, № 2, 117–125.

BARNEA, I. Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (III), *Pontica*, 23, 1990, 315–334.

BARNEA, I. Les sceaux byzantins mis au jour à Noviodunum, *Studies in Byzantine Sigillography*, 2, 1990, 153–161.

BARNEA, I. Unedierte byzantinische Bleisiegel aus Tomis–Constanța, *Pontica*, 25, 1992, 281–296.

BARNEA, I. Sceaux byzantins inédits de Dobroudja, *Studies in Byzantine Sigillography*, 4, 1995, 97–110.

BARNEA, I. Sigilii bizantine din Dobrogea, *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, 47, 1996, № 2, 215–220.

BARNEA, I. Noviodunum în lumina sigiliilor byzantine, *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, 48, 1997, № 4, 353–360.

CHIRIAC, C., L. MUNTEANU. Trade Connections between Asia Minor and the Western Pontic Area in the 4th Century CE: Some sphragistic considerations, *Interconnectivity in the Mediterranean and Pontic World*. Cluj-Napoca, 2014, 299–332.

CHIRIAC, C., K. UNGUREANU. Cius – New Roman finds on the Danubian limes in Scythia (Dobrodja), *Arheologia Moldovei*, 27, 2004, 233–239.

CULICĂ, V. Plumburi ale legiunii a XI-a Claudia găsite în sud-vestul Dobrogei, *Studii și cercetări de numismatică*, 5, 1971, 193–197.

CULICĂ, V. Plumburi comerciale din cetatea romano-bizantină de la Izvoarele (Dobrogea) (I–III), *Pontica*, 8, 1975, 215–262.

CULICĂ, V. Plumburi comerciale din cetatea romano-bizantină de la Izvoarele (IV–V), *Pontica*, 9, 1976, 116–133.

CULICĂ, V. Plumburi comerciale din cetatea romano-bizantină de la Izvoarele (Addenda et corrigenda), *Pontica*, 12, 1979, 145–149.

GERASIMOVA-TOMOVA, V. Bleiplomben aus Durostorum, *Die Schwarzmeeerküste in der Spätantike und im frühen Mittelalter: Referate des 3. gemeinsam mit dem Bulgarischen Forschungsinstitut in Österreich veranstalteten Symposions*, R. Pillinger, A. Pülz, H. Wetters (eds.), Wien, 1992, 69–72.

PARASCHIV-GRIGORE, E. Patru sigilii romano-bizantine și bizantine descoperite în Dobrogea, *Cercetari numismatice*, 15, 2009, 303–307.

STILL, M. *Roman Lead Sealings*, I–II [PhD thesis – University College London, Institute of Archaeology]. London, 1995.

ЕПИГРАФИКА

АТАНАСОВ, Г. Ранносредновековни рисунки и знаци-графити от крайдунавска Добруджа, *Сборник Добруджа*, 7, 1990, 193–215.

БАЛКАНСКА, А. Строителен надпис от късноантичната крепост Тириса на нос Калиакра, *Археология*, XVI, 1974, № 1, 66–72.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Един нов старохристиянски надпис от Варна, *Известия на Народния музей – Варна*, 5 (20), 1969, 232–233.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Два надгробни старохристиянски надписа от Черноморието, *Известия на Народния музей – Варна*, 9 (24), 1973, 301–304.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Нов старохристиянски надпис от Варна, *Известия на Народния музей – Варна*, 28 (33), 1982, 117.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Нови старохристиянски надписи от Варна, *Известия на Народния музей – Варна*, 11 (26), 1975, 148–150.

БЕШЕВЛИЕВ, В. Старохристиянските надписи от Варна като исторически извор, *Известия на Народния музей – Варна*, 19 (34), 1983, 19–34.

МИНЧЕВ, А. Късноантични токи с християнски надписи във Варненския археологически музей, *Известия на Народния музей – Варна*, 30–31 (45–46), 2000, 18–23.

ШАРАНКОВ, Н. Античните надписи на Дионисопол: издаване на текстовете с коментар и анализ на езиковите и ономастичните данни [Автореферат на дисертация]. София, 2021.

BAJENARU, C. Un opaiț cu simboluri paleocreștine descoperit la Tomis, *Pontica*, 35–36, 2002–2003, 217–223.

BARNEA, I. O inscripție de la Aegyssus, *Studi și cercetări de istorie veche*, 2, 1950, 175–84.

BEŠEVLIIEV, V. Beobachtungen über die protobulgarischen Inschriften bei Basarabi–Murfatlar, *Известия на Народния музей – Варна*, 13 (28), 1977, 50–57.

BEŠEVLIIEV, V. Kleinasiatische Personennamen in den spätgriechischen und spätlateinischen Inschriften aus Scythia Minor, Moesia Inferior und Thracia, *Pulpudeva*, 2. Sofia, 1978, 94–98.

GEORGIEV, P. L'écriture runiforme de Murfatlar. Une expérience de lire et de commenter, *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*. Brăila, 2004, 425–436.

POPESCU, E. *Inscripțiile grecești și latine din secolele IV–XIII, descoperite în România*. București, 1976.

ПОПКОНСТАНТИНОВ, К. Les inscription du monastère rupestre près du village Murfatlar (Basarab). Etat, théories et faits, *Dobrudža: Etudes ethnoculturelles*. Sofia, 1987, 115–146.

ПОПКОНСТАНТИНОВ, К., О. КРОНШТЕЙНЕР. *Altbulgarische Inschriften*, 2. Wien, 1997.

РĂДУЛЕСКУ, А. Inscripții inedite din Dobrogea, *Studii și cercetări de istorie veche*, 14, 1963, 79–107.

VARIAE: КЕРАМИКА, МЕТАЛ, ДРЕБНИ НАХОДКИ

АНГЕЛОВА, Е. Сарматски елементи в езическите некрополи от Североизточна България и Северна Добруджа, *Археология*, XXX-VII, 1995, № 2, 5–17.

ВАГАЛИНСКИ, Л. *Излъсканата керамика от I – началото на VII в. южно от Долен Дунав (България)*. София, 2002.

ВАСИЛЧИН, И. Глинени лампи от черноморското крайбрежие на Южна Добруджа, *Известия на Народния музей – Варна*, 24 (33), 1988, 59–70.

ВАСИЛЧИН, И. Еднофитилни лампи от музея в Толбухин, *Известия на Народния музей – Варна*, 12 (27), 1976, 111–117.

ВАСИЛЧИН, И. Късноантични глинени лампи и калъп от Калиакра, *Известия на Народния музей – Варна*, 20 (35), 1984, 23–28.

ДИМИТРОВ, Д. ИЛ. Ранновизантийско златно съкровище от Варна, *Археология*, V, 1963, № 2, 35–40.

ДИМИТРОВ, Д. ИЛ. Ранновизантийско златно съкровище от Варна, *Известия на Варненското археологическо дружество*, 14, 1963, 65–79.

КУЗМАНОВ, Г., И. БЪЧВАРОВ. Колекцията от антични лампи в Силистренския музей, *Известия на Народния музей – Варна*, 22 (37), 1986, 43–74.

МИНЧЕВ, А. Амфори от 4–6 в. във Варненския музей, *Известия на Народния музей – Варна*, 8 (23), 1972, 273–286.

МИНЧЕВ, А. Антично стъкло от Западното Черноморие (I–VI в.). II. Чаши, *Известия на Народния музей – Варна*, 24 (39), 1988, 35–59.

МИНЧЕВ, А. Вносът на късноантична червенолакова керамика по западния бряг на Черно море, *Известия на Народния музей – Варна*, 18 (33), 1982, 17–30.

МИНЧЕВ, А. За керамичното производство на Одесос (I–VII в.), *Известия на Народния музей – Варна*, 19 (34), 1983, 5–18.

МИНЧЕВ, А. Късноантична вносна керамика във Варненския музей, *Известия на Народния музей – Варна*, 12 (27), 1976, 118–122.

МИНЧЕВ, А. Ранновизантийски глинени ампули от Одесос, *Известия на Народния музей – Варна*, 28, (43), 1992, 127–136.

МИНЧЕВ, А. Раннохристиянска бронзова лампа с кръст – свастика (сгук гаммата) от Варненския археологически музей, *Археология*, XLIV, 2002, № 4, 32–36.

MINCHEV, A. Early Christian Bronzes in the Varna Museum, *Известия на Народния музей – Варна*, 27 (42), 1991, 11–19.

ТОНЧЕВА, Г. Керамична работилница край с. Кранево, *Известия на Варненското археологическо дружество*, 9, 1953, 81–88.

BARNEA, I. Ceramica din cariera de cretă de la Basarabi (Dobrogea), *Studii si cercetări de istorie veche*, 1962, № 2, 349–371.

HAYES, J. *Late Roman Pottery*. London, 1972.

BRATHER, S. *Feldberger Keramik und frühe Slawen. Studien zur nord-*

westslawischen Keramik der Karolingerzeit [= *Schriften zur Archäologie der germanischen und slawischen Frühgeschichte*, 1]. Bonn, 1996.

PARASCHIV-TALMAȚCHI, CR. The Contribution of Pottery to Determining the Relative Chronology of the Early Medieval Sites in Dobrudja, *The Chronology of the Early Medieval Period: Issues, Approaches, Results*. Cluj-Napoca, 2019, 79–101.

RUSEV, N. Burial Rituals in the Period of Late Antiquity on the Territory of the Province of Second Moesia, *The Lower Danube Roman Limes (1st–6th c. AD)*, L. Vagalinski, N. Sharankov, S. Torbatov (eds.). Sofia, 2012, 381–404.

.

ГРАНИЦИ И КУЛТУРНИ МОДЕЛИ: ЕЗИЧЕСТВО VS
ХРИСТИЯНСТВО В КОНТАКТНАТА ЗОНА НА ДУНАВСКИЯ ЛИМЕС
(МАЛКА СКИТИЯ И ВТОРА МИЗИЯ ПРЕЗ IV–VII В.)

ИЗБРАНА ТЕМАТИЧНА БИБЛИОГРАФИЯ

Българска
Първо издание

Съставители: Цветелин Степанов, Ивайла Попова, Албена Миланова,
Йото Йотов, Цветозар Йотов, Александър Иванов

Научни редактори: Албена Миланова, Ивайла Попова

Формат 60/90/16

ISBN 978-619-92636-0-0

“Център за славяно-византийски проучвания
„Проф. Иван Дуйчев”

София 2023